

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1893.

Andra Kammaren.

N:o 14.

Lördagen den 4 mars.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes öfverläggningen angående § 2 af det i bevillningsutskottets betänkande, n:o 3, framlagda förslag till förordning om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket; och lemnades dervid, enligt förut gjord anteckning, ordet till

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket.

Herr Andersson i Nöbbelöf, som anförde: Herr talman, mine herrar! Jag kan icke neka till, att, då jag fick se detta bevillningsutskottets betänkande, det väckte min förvåning, att finna, att nästan alla af utskottets ledamöter reserverat sig mot den nu föredragna §. Jag kan dock förstå det därför, att största delen af utskottets ledamöter icke hafva haft någon kännedom vare sig om hvitbetsodlingen eller om sockertillverkningen i vårt land. Ty, hade de det haft, borde de hafva kunnat ena sig något mera än de nu gjort.

(Forts.)

Jag kan icke förstå, att man nu vill söka skapa åt oss nya monopol. Jag hade trott, att den tid för länge sedan var förgången, då man ville i vår lagstiftning införa undantagsbestämmelser, som, derest de komma att tillämpas, skola göra en så vigtig tillverkning som sockerindustrien till monopol för de nu befintliga sockerbruken. Jag förstår det icke därför, att, om man vill taga i betraktande afstånden mellan de olika sockerbruken i Skåne, jag tror att man skall finna, att icke något enda bruk ligger längre än 20, somliga knappast mer än 10 kilometer från det närmast belägna sockerbruket. Nu vill man föreskrifva, att ett nytt sockerbruk icke får läggas på kortare afstånd än 40 kilometer från annat i gång varande sockerbruk, derest det nyanlagda bruket skall under de första åren af sin verksamhet komma i åtnjutande af någon lindring i beskattningen. Jag kan icke förstå hvad de, som utarbetat detta förslag, mena med en sådan bestämmelse.

Här har sagts: vi skola icke slå in på en sådan bana, att vi slutligen förderfva hela vår sockerindustri. Detta är nog på sitt sätt riktigt, och jag skulle villigt erkänna det rätta i ett sådant uttalande, derest man hade låtit hela frågan vara öppen utan att

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket.
(Forts.)

göra några restriktioner i accisen för socker. Men, då vi ha så hög accis på hvitbetssockertillverkningen som för närvarande, samt då vi nu stå i begrepp att gå ett steg längre och ytterligare höja accisen, då är det min öfvertygelse, att vi hafva kommit derhän, att sockerindustrien blifvit beskattad så mycket som den tål vid, och då skall man tro, att någon går och lägger ned millioner kronor, ty här gäller det icke småsummor, i nya sockerfabriksföretag, derest han icke sjelf anser sig skyddad från konkurrens med de närmast belägna äldre fabriker. Jag tror, att det är nyttigt, att det finnes en rimlig beskattning på sockerindustrien här i landet, så att det icke på detta område blifver en fri och öppen konkurrens. Ty skulle tillverkningen lemnas fri, så att det icke finnes någon accis, är det tydligt, att med nuvarande höga tull å socker, skulle spekulationerna inom denna industri blifva så stora, att vi kunde komma derhän, att vi finge för många sockerbruk, men med den nu föreslagna beskattningen tror jag icke att det är någon fara.

Jag har derföre tänkt mig, att saken skulle kunna ordnas genom en lagom affassad beskattning för samtliga sockerbruken, de må vara belägna hvar som helst. Jag kommer för den skull att göra ett yrkande om ett tillägg till utskottets förslag. Det är egentligen Kongl. Maj:ts förslag med några förändringar i 2:dra momentet. Detta moment skulle enligt mitt förslag lyda sålunda: *anlägges ny fabrik, skall utbytet af 100 kilogram råa (ej torkade) betor vid fabriken beräknas utgöra under de fyra första tillverkningsåren 5 och under de derpå följande fyra tillverkningsåren 7 kilogram råsocker.* Efter hvad jag har mig bekant, har Första Kammaren icke antagit den nu föredragna paragrafen såsom utskottet föreslagit densamma att lyda, utan sådan den blifvit affattad af en utaf friherre Barnekow m. fl. afgifven reservation. Om nu denna kammare behagade fatta ett sådant beslut, som jag föreslagit, är det möjligt, ja, det är till med mycket antagligt, att en sammanjemkning skulle kunna komma till stånd, på så sätt att Första Kammaren afstode från afståndsbestämmelsen och Andra Kammaren på den längre tid, som är föreskrifven innan det föreslagna högsta utbytet skall beräknas utgå.

Jag tror, att detta skulle vara en ganska lycklig lösning, och jag ber för den skull, herr talman, att få yrka bifall till det af mig nyss upplästa förslaget.

Häruti instämde herrar Nilsson i Skärhus och Truedsson.

Herr Månsson yttrade: Jag skall äfven be att få instämia i det af herr Hans Andersson gjorda yrkandet. Jag tror nemligen, att det vore det rättaste och klokaste Riksdagen under nuvarande förhållanden kunde göra, om den enade sig om ett sådant förslag till lydelse af 2 § 2 mom., som herr Andersson framställt.

Jag är öfvertygad om, att vi alla i denna kammare sätta ett stort värde på sockerbruksindustrien i vårt land och jag är också öfvertygad om att den medför för landet gagn och nytta. Det är visserligen sant, att vi genom att uppmuntra denna industri haft minskade statsinkomster, men det är lika sant, att denna industri

tillför oss guld och värde. Jag är därför öfvertygad om, att vi alla vilja denna industris framgång och väl, men skola vi utveckla den till den grad, att den kan förse vårt land med allt socker, som det är i behof af, då måste vi också förutsätta, att, såsom det härför uppgifvits vara behöfligt, 70 proc. af Skånes jord blifver använd till betodling. Men, mine herrar, om vi taga det förslag, som vare sig Kongl. Maj:t eller utskottet föreslagit, är det min lifliga öfvertygelse, att vi komma att stanna på den ståndpunkt, der vi nu äro, och icke gå vidare framåt. Ty om till en så hög beskattning, som redan finnes, skall, såsom här är föreslaget, läggas ett ytterligare plus af nära 50 proc. genom att utbytesberäkningen af råsocker för 100 kg. betor höjes från 6,25 kg. till 9 kg., och om denna beskattning skall börja tillämpas så snart som utskottet föreslagit, är det min öfvertygelse, att folket icke vågar taga befattning med denna mycket riskabla industri. Vi skola komma i håg, att denna industri icke, såsom mången annan, står på en sjelfständig fot, utan den är beroende på, om andra personer vilja tillföra fabrikerna råvaror och derigenom göra det möjligt för dem att kunna bestå. Såsom det nu är stäldt med betodlingen, tror jag på grund af de många uttalanden, som gjorts från den provins der sockerindustrien bedrifves, att det är mycket knappt med betalningen för råbetor. Det är svårt, att med de dyra arbetspris, som nu äro, och med de stora omkostnader som i öfrigt erfordras för ett sockerbruks drifvande, få det att gå i hop. Öfverskottet blifver ej stort.

Om vi skulle lägga så hårda vilkor på denna industri, så är det klart, att betopriset, i stället för att höjas, skulle komma att falla. Men hvad blir då följden? Jo det blir en stoppning i afseende på betodlingen, och det blir en tillbakagång i fabrikationen af hvitbetssocker; och det tror jag att vi böra akta oss för. Hvad jag för min del äsyftar, det är att gifva de nya fabrikerna en längre respittid i afseende på skatterna, än utskottet föreslagit. Jag tror, att Kongl. Maj:t i det fallet träffat det rätta med sitt förslag, och det är också det, som herr Andersson i Nöbbelöf med sitt förslag äsyftat. Vi böra vara ense om, vi alla som äro måna om jordbrukets framgång, att icke vara afundsamma på hvarandra. Det är min lifliga öfvertygelse, att i samma mån det blir möjligt att framkalla en annan art af betor, så att sockerhalten framträder lättare, blir det äfven möjligt att producera betor långt högre upp i vårt land än nu är händelsen, åtminstone i hela Götaland. Men då så är, kunna vi väl äfven vara ense om, att vi böra bidraga till att uppmuntra denna industri. Kongl. Maj:t har föreslagit, att de nyanlagda fabrikerna skulle få skatta efter beräkning af ett lägre utbyte än äldre fabriker under de åtta första åren, men sedan blifva fullt beskattade. Om vi då tänka på de gynsamma förhållanden, under hvilka de nuvarande fabrikerna arbeta, så är väl detta icke mer än billigt. Det är min lifliga öfvertygelse, att om hvitbetssockerfabriker skola kunna uppstå i andra provinser än Skåne, såsom i Östergötland, Blekinge eller Gotland, är en sådan respittid i afseende på beskattningen alldeles nödvändig för att få folket att vänja sig vid denna odling och våga sig på den.

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverknningen i riket.

(Forts.)

Ang. ny för-
ordning om
beskattning
af hvitbets-
sockertill-
verkningen i
riket.
(Forts.)

Men det är äfven en annan omständighet, som måste tagas i betraktande, och det är frågan om afståndet, på hvilket en ny fabrik skulle ligga från en i gång varande för att komma i åtnjutande af respittiden i afseende på beskattningen. Detta afstånd har Kongl. Maj:t föreslagit till 40 kilometer, och reservanten från Första Kam-maren herr Barnekow till 30 kilometer. Trettio kilometer motsvara ungefär 3 mil. Om det således ligger 2 hvitbetssockerfabriker på ett afstånd af 6 mil från hvarandra, och jag tänker mig en plats midt emellan dem, så skulle jag der ej kunna anlägga en ny fabrik, emedan afståndet måste vara mer än 3 mil. Fattas ett sådant beslut om afståndet, tror jag därför, att det ej blir möjligt att anlägga någon ny fabrik inom Malmöhus län. Der hafva vi en fabrik ungefär 1 mil norr om Lund, eller vid Kjöfinge, och utefter kusten norrut hafva vi fabriker på så korta afstånd — i Helsingborg och Engel-holm — att, med iakttagande af ofvannämnda bestämmelser, ingen ny fabrik kan anläggas utefter kusten. Gå vi 3 mil norrut från Kjöfinge inåt landet, så komma vi upp till skogsbygden, och att anlägga någon fabrik der, det torde vara omöjligt; der kan ingen betodling blifva af. Alltså om jag fäster mig vid detta stadgande om 30 km. afstånd, tror jag att det, som sagdt, blifver omöjligt att ästadkomma en enda ny fabrik i Malmöhus län. Vill man der-för monopolisera hvitbetssockertillverkningen för de nuvarande fabri-kerna, ja då skall man antaga en sådan bestämmelse i afseende på afståndet. Jag förstår nog, att det finnes intressen här i Riks-dagen, som gå i den rigtningen, men jag undrar dock, om denna kammare bör vara med om en sådan bestämmelse, och om det kan vara klokt och rätt att så monopolisera de gamla fabriker. Jag tror det icke, och det skulle förvåna mig, om kammaren fat-tade ett sådant beslut. Vi hörde af herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, i dag på förmiddagen, att han icke höll så starkt på denna fråga om afståndet, då han talade om att betorna icke tålde vid så lång transport. Ja, det är en vigtig sak. Skall man köra betorna en mil, då är det omöjligt att odla betor. Skall man köra en half mil och sedan forsla dem på jernväg, är det också svårt. Det är derfor en fullkomlig nödvändighet att sådana fabriker ligga alldeles i närheten af en jernväg.

Med kännedom om alla dessa förhållanden hoppas jag, mine her-rar, att vi icke må lagstifta på ett sådant sätt, att vi omöjliggöra en vidare utveckling af denna industri genom att uppställa bestäm-melser, som rent af monopolisera de nuvarande fabriker; utan jag hoppas vi skola lagskifta så, att vi fritt kunna få utveckla oss i detta afseende i den mån sådant är möjligt. Att skatten höjes så, att skilnaden mellan tullen å det utländska och accisen å det inom landet tillverkade sockret mer än nu är förhållandet utjemnas, det kan jag vara med om; men jag vill *icke* vara med om att monopoli-sera de gamla fabriker och göra det omöjligt för nya att vidare komma fram.

Med anledning af hvad jag nu sagt i industriens sanna intresse och i hela landets intresse — jag vågar påstå det — skall jag be att få förena mig i det af herr Andersson i Nöbbelöf gjorda yrkandet,

i förhoppning att denna kammaren äfven skall ena sig derom, och att en sammanjemkning med Första Kammaren derefter skall komma till stånd på den basis, som herr Andersson tänkt sig att det skulle kunna ske. Jag ber, som sagdt, herr talman, att få yrka bifall till herr Anderssons i Nöbbelöf förslag.

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverknigen i riket.

Herr Åkesson förklarade sig instämma med herr Månsson.

(Forts.)

Vidare anförde:

Herr J. H. G. Fredholm: Inom bevillningsutskottet tillhörde jag deras antal, som icke önskade monopolisera hvitbetssockertillverknigen i Skåne, och för den orsakens skull var jag i princip icke obenägen att medgifva en lindring i beskattningen för ny-anlagda fabriker, emedan detta, enligt min mening, är ett vilkor för att få sådana till stånd i andra delar af riket än i Skåne.

En sådan lindring i beskattningen önskade jag *icke* för att bereda fabriker tillfälle att få ersättning för sina organisationskostnader eller för införande af nya tillverkningsmetoder, hvilka vid sockerfabriker liksom vid andra fabriker medföra vissa utgifter, innan man kommer i gång, emedan det synes mig som sockerfabriker icke skulle hafva större rätt än andra fabriker att få dessa kostnader af staten ersatta; *icke* heller därför att denna lindring skulle utgöra en ersättning för ett i början mindre sockerutbyte än hvad sedermera kunde vinnas, ty äfven i det fallet gäller om sockerfabriker detsamma som andra fabriker. Nej, anledningen hvarför jag ville vara med om en lindring var den, att derigenom skulle under några år beredas tillfälle att få till stånd en hvitbetssockerodling i fabrikerens omgivning, en odling så stor att den kunde motsvara fabrikerens hela afverkningsförmåga. Sockerfabriker måste nemligen med stora kostnader anläggas efter en viss måttstock, men kunna icke tillgodogöra sig hela sin tillverkningsförmåga förr än några år förflutit från anläggningens början. Detta därför att endast erfarenheten kan lära flertalet af jordbrukare att inse nyttan af betodlingen och förmå dem till odling i större skala.

Men deremot kunde jag icke vara med om det sätt, som Kongl. Maj:t föreslagit för att lösa denna uppgift; icke heller om det sätt, reservanterna föreslagit för samma lösning. Detta på grund af två skäl. För det första därför, att jag ansåg, att den föreslagna lindringen vore tilltagen allt för stor. Jag tror nemligen, att det icke behöfves 8 år för att få till stånd en betodling på trakter, der den förut icke existerat. Jag tror, att man med någon ansträngning — och det kräfver jag af fabrikerne och jordbrukarne, när de få statsbidrag — inom fyra år skulle kunna komma så långt, att fabrikerne kunde förskaffa sig tillräckligt behof af betor. Således ville jag inskränka tiden till fyra år. Mitt andra skäl var det, att jag icke ville göra lindringens utgående beroende af en mindre sockerhalt hos betan, utan anser bättre att, i likhet med hvad reservanterna från Första Kammaren föreslagit, under de två första åren sätta sockerutbytet till två procent mindre än det lagstadgade samt under de två derpå följande åren till en procent mindre än det lagstadgade.

Ang. ny för-
ordning om
beskattning
af hvitbets-
sockertill-
verkingen i
riket.

(Forts.)

Mina värsta betänkligheter gälla dock uppdragandet af ett geometriskt streck, utom hvilket fabrikerne böra anläggas för att komma i åtnjutande af skattelindring. Att uppdraga sådana geometriska gränsskilnader vare sig på 30 eller 40 kilometer eller något annat afstånd, det är i mina ögon ett mycket dåligt sätt att lösa frågan. Jag kunde dervid visserligen icke förbise den fara för äldre fabriker, som kunde uppstå derigenom, att man medgäfvade skattelindring för en ny fabrik, som anlades i närheten af en äldre, men jag trodde, att man skulle kunna lösa denna del af frågan på ett annat sätt. Inom utskottet framhölls att, om man, erkännande denna fara, icke ville vara med om att lösa frågan på föreslaget sätt, gjorde man anläggandet af nya fabriker till en omöjlighet, och då man ville söka bereda åtminstone Gotland tillfälle att anlägga en sockerfabrik, emedan en sådan anläggning der varit länge påtänkt, så var det några, som föreslogo att göra ett undantag för Gotland.

Icke heller detta kunde jag gilla, ty jag kan icke vara med om en undantagslagstiftning för en af rikets provinser, afsedd att bereda denna skattelindring i högre grad än andra provinser, som lämpa sig för betodling i lika hög grad som Gotland, t. ex. Blekinge, Halland och hvarför icke Östergötland?

Men om man begränsade skattelindringen till fyra år och för öfrigt icke satte den högre än jag tagit mig friheten framhålla, tror jag, att man icke behöfde befara, att en ny fabrik skulle anläggas i närheten af de gamla, och icke heller att dessa senare skulle genom anläggande af filialer i fabriken omedelbara närhet söka göra sig en icke afsedd vinst på skattelindringen.

Jag tror således, att, om man icke medgifver större lindring än den jag föreslagit, man skulle kunna tillåta fabrikers anläggande hvar som helst.

Då jag emellertid inom utskottet icke kunde vinna understöd för dessa mina åsikter, så återstod för mig intet annat än att yrka afslag å Kongl. Maj:ts förslag, och dertill hade jag ett ytterligare skäl, det nemligen att, då det vill synas förefinnas ett stort intresse inom landet att anlägga sockerfabriker inom andra delar af riket än Skåne, jag hoppades att, om man icke medgäfvade någon lindring för nyanlagda fabriker, de för sådana tillkomst intresserade skulle kunna till nästa år så upparbete opinionen, att frågan då ånyo kunde komma på tal. Man skulle då måhända hafva större utsigt att kunna genomföra den beskattningsform, som jag anser vara den enda rätta, nemligen att beskatta sjelfva arbetsprodukten. Derigenom skulle man vara fullkomligt fritagen från sådana undantagsbestämmelser, som de nu föreslagna, vare sig med afseende å sockerutbyte eller afstånd.

Det är på grund af dessa skäl, som jag inom utskottet ansett, att man för närvarande icke borde antaga Kongl. Maj:ts förslag, och det är på samma skäl, som jag nu anhåller att få yrka afslag såväl å Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt som å den af några utaf första kammarens ledamöter inom utskottet vid samma punkt afgifna reservation.

Herr Collander: Den förste talaren på skånebanken i dag yttrade, att den föreslagna beskattningen vore så hög, att den i Skåne uppståndna sockerindustrien vore mycket hotad i sitt bestånd. Den kunde antagligen under mindre gynsamma förhållanden, hvaribland han nämnde om sockerpriset sjönk, äfventyra att gå under. Men icke desto mindre tillstyrkte han utskottets förslag till beskattning i denna andra paragraf. Sedermera har under aftonen ett par talare på samma bänk uttalat allehanda betänkligheter mot den föreslagna beskattningen samt framhållit, att densamma kunde blifva ödesdiger för hvitbetssockerindustrien; men huru samme herrar från denna utgångspunkt kunna komma till att vilja förorda en premiering af nyanlagda fabriker, det kan jag icke förstå; ty om staten sätter beskattningen så hög för nuvarande fabriker, då är det så mycket farligare, ja oförsvarligt att genom premiering uppmuntra anläggande af nya sådana på orter, hvarest icke förhållandena i odlingsafseende äro mycket gynsamma; det är att fresta till okloka företag! Nej, jag tror aldeles icke, att den föreslagna beskattningen är för hög.

Man kan finna detta af den utredning, som lemnats utaf den af Kongl. Maj:t tillsatta komitéen och man kan vara aldeles förvissad om, att denna komité, om man uppmärksamt genomläser dess betänkande, icke varit ogynsamt stämd för hvitbetssockerindustrien utan tvärtom. Derfor, när berörda komité kommit till detta resultat, nemligen att denna näring kan väl bära den af Kongl. Maj:t föreslagna beskattning, tror jag, att man ej behöfver frukta för att den skall drabba för hårdt.

Kapitalet hade sannerligen icke under senare tider strömmat in så villigt och så hastigt för dessa anläggningar, om de icke hade lemnat utsigt till en mycket stor förtjenst, som därför väl tål vid att minskas något. — Det förefans verkligen inom utskottet en betänklighet för att nu antaga det hela, den nemligen, att man ansåg, att det föreslagna beskattningssystemet, att grunda afgiften på råvaran, icke var det rätta, utan att beskattningen borde träffa den färdiga produkten. Men då införande af sådant system erfordrar en förnyad utredning, ville man icke riskera ett uppskof med frågans lösning, därför att hvitbetssockerindustrien kommit i ett så gynsamt läge, att frågan om dess högre beskattning icke längre kunde uppskjutas, utan borde så snart som möjligt afgöras, på det att statens inkomst af sockertullen ej skulle oskäligt minskas. Det är emellertid beklagligt, att komiterades utredning icke slutat med det resultat, att det vore produkten som borde beskattas, ty detta är, såsom både utskottet och Kongl. Maj:t nämnt, det teoretiskt rätta och det hvartill man måste komma, då man nått en sådan utveckling, att tillverkningen motsvarar landets behof. En annan fördel med tillämpning af produktbeskattningen hade varit, att man derigenom hade fått bättre reglerad beskattningen af nya fabriker, hvilka icke genast kunna komma upp till det sockerutbyte, som de äldre uppnått.

Det är visadt af komitéen, att man inom Skåne fått i sockerutbyte mer än 9 procent, ja till och med kommit upp öfver 10 procent. På en del ställen i utlandet, särskildt i Tyskland, har man

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket.

(Forts.)

kommit upp till 12 $\%$. Mellan dessa nu föreslagna 9 $\%$ och 12 $\%$ ligger en skilnad i beskattning af icke mindre än $33\frac{1}{3}\%$! Då man längre fram i tiden kommer att här i Sverige närma sig sådant utbyte af 12 $\%$, så kommer man nog på nytt att väcka frågan om att se till, att det icke blir för mycken vinst för betsockerfabrikerna. Då kommer härom att uppstå en agitation. Hade vi deremot produktbeskattning, så reglerade saken sig sjelf, och industrien har framför allt behof af att få vara i fred för jemna omkastningar.

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverknningen i riket.
(Forts.)

Nu äro emellertid, såsom nämnt, förhållandena sådana, att man icke kan komma från saken, utan man måste fatta sitt beslut, och då, det är min öfvertygelse, kan man icke komma till något bättre än hvad utskottet föreslagit i denna paragraf. Jag tror att utskottet här just träffat det rätta, så mycket hellre som dessa många förslag, som framkommit för att åstadkomma en ändring, tydligen bevisa osäkerheten i åsigtorna om huru saken bör ordnas. Det är ju alldeles tydligt, att om Kongl. Maj:ts förslag antagits, hade man haft någon kontroll öfver den lindring, som borde medgifvas nyanlagda fabriker. Tager man bort Kongl. Maj:ts pröfningsrätt, så måste, såsom redan påvisats af grefve Hamilton och herr finansministern, den svårigheten uppstå, att om man antager reservanternas förslag eller herr Redeliü eller andras, hvilkas förslag innehålla bestämmelsen om 30 km:s afstånd, så kommer man alltid in på frågan, huru man skall bestämma afståndet: det finnes icke uppgifvet i reservanternas eller här väckta ändringsförslag, om det är fågelvägen eller efter jernvägslinien eller någon annan väg. Sådana svårigheter kommer man då in i.

Jag kan icke förstå, att de nya fabriker skulle behöfva detta skydd. Ty det är dock visadt i komiténs utredning, att det går ganska raskt att nå fram till de antagna nio procenten af sockerutbyte. Detta är visadt för alla fabriker, såsom herrarne kunna finna af de bilagor, som åtfölja komiténs betänkande. På 3 år hafva de nått upp till den procent, som de ungefär kunna tillgodogöra sig. Då kan jag icke förstå, att man skulle behöfva för denna industri mer än för någon annan underlätta de första åren. Hvarje industri får vara beredd på att kämpa fram sin kamp; detta må då äfven denna industri få göra. Under sockerindustriens hittillsvarande utvecklingsskede har icke funnits någon sådan premiering för nya fabriker. Den äldre fabriken har utan tvifvel haft ett stort öfversteg öfver den senare tillkomna i högre betkultur och sådant; men ändå har det gått mycket bra för de senare tillkomna och kommer nog att gå bra fortfarande. Jag tror derför, som jag nämnde, att utskottet har träffat det rätta, då det i andra paragrafen har föreslagit ett uteslutande af andra momentet i Kongl. Maj:ts förslag; och jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hedlund: Af en bland bilagorna till komitébetänkandet framgår, att hela den inhemska förbrukningen af raffineradt socker är omkring 53 mill. kilo, den inhemska tillverknigen och importen sammanräknade. Sirapen åter är ej tagen med i räkningen. Be-

räknar man svenska folket till i rundt tal 5 mill. invånare, blir det en förbrukning af 10,6 kilo per invånare om året, och det gör för en familj på man, hustru och tre barn 53 kilo.

Hvitbetssockerfabrikerna åtnjuta ett tullskydd af 11,75 öre per kilo, och när den inhemska tillverkningen ej fyller behovet, utan import från utlandet är af nöden, tages nog denna tullskatt ut till sista öret. Det gör en årlig skatt till dessa fabriker af kr. 1,25 pr år och invånare och af kr. 6,25 för en familj af fem medlemmar.

Denna beskattning är lagd på en förnödenhetsvara, i denna sin egenskap väl kommande icke långt efter spanmål, kaffe o. d. Och den gäldas af det öfriga svenska folket till en jämförelsevis ringa befolkning i Sveriges förmögnaste provins. Orättvisan af ett sådant tillstånd ligger ju i dagen.

Statens förlust på skyddet för den inhemska hvitbetssockertillverkningen skulle under första öfvergångsåret efter den nya beräkningsgrunden blifva 4 1/2 mill. kr. och sedan den nya beräkningen träd fullständigt i kraft 3 1/2 mill. Denna förlust skulle inträda på en som sannolik antagen årlig afverkning af 300,000 tons betor. Senaste tillverkningsåret voro åtta fabriker i gång. Stannar det vid detta antal, kommer alltså staten att underhålla den inhemska hvitbetssockertillverkningen vid dessa åtta fabriker med, så att säga, ett årsanslag af 4 1/2 millioner kr. under första afverkningsåren, och, när den nya beskattningsgrunden blifvit genomförd, 3 1/2 millioner. Dela vi dessa summor på de åtta fabriker, så få vi ett statsunderstöd per fabrik af resp. 560,000 och 440,000 kr. i medeltal. Ökas antalet fabriker och tillverkningen på fabriker icke minskas, så ökas också detta statsbidrag i samma mån.

Är nu detta understöd af motsvarande gagn för industrien och jordbruket? Hvad industrien vidkommer, påstår man det ej, men väl i afseende på jordbruket. Jag är ej fackman och kan ingenting yttra härom, men måste dock hysa mina tvifvel om, att jordbruket i de hvitbetsodlande trakterna nått en utveckling, som närmelsevis gifver igen de stora kostnader, staten offrar på hvitbetssocker-näringen.

Det anmärkes, att härvid också bör tagas i betraktande och afräknas den inkomst, staten å andra sidan skördar af näringen. Ja, här hafva vi för det första åtta fabriker, af herr Fredholm beräknade att kosta i anläggning en million kr. hvar, alltså 8 millioner kr. Det gör en fastighetsskatt af 8,000 kr. Dessa fabriker uppskattas för en årlig inkomst af sammanlagdt något mer än 1 1/2 million kronor. Det gör en årlig inkomstskatt af 15,000 kr. Vidare skatta en del tjenstemän och högre aflönade arbetare för sina löner; massan af arbetarne, särskildt de många qvinnor som användas vid hvitbetsodlingen, skatta nog ingenting, annat än den tullskatt de erlägga för sina förnödenheter. Detta allt uppgår emellertid ju icke närmelsevis till belopp, motsvarande det kolossala statsunderstödet.

För öfrigt bör man komma i häg, att ett bland de europeiska land, som hafva att uppvisa det högst uppdrifna jordbruk, är England. Men det frihandlande England har ingen hvitbetsodling. Man

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket.

(Forts.)

är berättigad att häraf draga den slutsatsen, att jordbruket under gynnsamma förhållanden kan utveckla sig till en hög ståndpunkt äfven utan denna hvitbetsodling.

Man talar om förklädnad och skyddande likhet. I detta fall, med afseende på denna hvitbetssockerbeskattning, kan man nästan snarare tala om afskräckande förklädnad och skrämmande likhet.

Den framstår nemligen såsom en beskattning och uppväcker derigenom hos dem, som icke närmare satt sig in i förhållandena, ovilja eller i alla händelser allt annat än understöd. I sjelfva verket föreligger emellertid en så stor statspresent, som jag knapt tror att någon annan svensk industri är i åtnjutande af.

För min del får jag yrka bifall till det förslag, som går längst i att inskränka denna statspresent, nemligen herr Fredholms reservation.

Herr Bengtsson: Då jag i förmiddags hade ordet, gjorde jag icke något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag. Men jag förklarade, att det var nödvändigt, att man äfven biföll ett sådant förslag, som af Kongl. Maj:t framstälts i andra delen af andra paragrafen, nemligen om någon lindring för nyuppkomna fabriker. För min del tror jag, att det förslag, som är framställt af herr Hans Andersson, bör af kammaren antagas. Jag tror för min del icke, att man behöfver stipulera något bestämdt afstånd för de nya fabriker, som uppstå, för att de må erhålla denna lindring. Man behöfver icke frukta, att någon ny fabrik skall uppstå i närheten, som gör skada åt de gamla. Hvar och en, som är inne i hvitbetssockerfrågan i Skåne, är fullkomligt öfvertygad, att ett sådant resonnement är alldeles obehöfligt. Ty skulle en ny fabrik uppstå och kapitalister vara med om att anlägga den, så lägga de den icke i närheten af en gammal. Skulle nemligen någon kapitalist vilja lägga ned sitt kapital i en ny fabrik i Skåne i närheten af en gammal, så måste han derpå nedlägga så stor kostnad, att företaget icke kommer att löna sig; han måste nedlägga så stort kapital, att han står alldeles sjelfständig, och det blefve så stor kostnad, att det icke kommer att uppvägas af det öfverskott, han får under de närmaste åren. Ingen raffinadör skulle vilja köpa hans vara: han komme att stå alldeles för sig sjelf.

Hvad vidare afståndet beträffar, så är det alldeles omöjligt att här stipulera några distanser. Herrarne må icke tro, att det går an att, då jag gått 10, 15, 20 km. från en fabrik, säga, att jag nu är på det afstånd, som här stipulerats.

Nej, mine herrar, det går icke an att anlägga en sockerfabrik i Skåne på en bestämd punkt på vissa kilometers afstånd från en annan, ty en dylik fabrik kan icke anläggas på någon annan plats än der det finnes jernväg och vattentillgång. Hvar och en som känner förhållandena och vet, huru stort quantum vatten åtgår för en dylik fabrik, skall inse, att det är mycket svårt att uppleta platser i Skåne, der man med fördel kan anlägga en sådan fabrik och få tillräckligt med vatten för densammas behof. Man kan icke heller anlägga en sockerfabrik på något nämnvärdt afstånd från jernväg,

ty en sockerfabrik kan kräfvä omkring 300 tunnor stenköl i dygnet, och det är tydligen icke möjligt att transportera en sådan mängd stenköl på landsvägen. Om man nu inför sådana bestämmelser, att det icke blir möjligt att anlägga någon sockerfabrik i Skåne på annat ställe än inom ett visst afstånd från annan fabrik, så är det min fulla öfvertygelse, att man dermed har åstadkommit, att ingen ny fabrik kan uppstå i Skåne. Vill man gå den vägen, att man önskar förbjuda all sockertillverkning utöfver den, som redan bedrifves, då, mine herrar, bör man vidtaga sådana åtgärder, ty följer man strängt denna väg, kan icke sockertillverkningen utveckla sig öfver den ståndpunkt, hvarpå denna industri för närvarande befinner sig.

Herr Collander yttrade, att han icke ville vara med om någon lindring för de nya fabrikerna derför, att de gamla fabrikerna uppnått så goda resultat, att en dylik lindring syntes honom öfverflödigt, och han åberopade till stöd härför komiterades förslag. Jag ber få nämna för herr Collander, att komiterade icke tagit hänsyn till några andra än de fem äldsta fabrikerna i Skåne. Med den beräkning komiterade gjort i fråga om dessa fem fabriker, har man kommit till det lyckliga resultat, hvartill herr Collander hänvisade; men man har alldeles glömt bort de fyra yngsta fabrikerna i Skåne. Finnes här någon i kammaren, som kan visa, att dessa fyra fabriker hittills kunnat uppnå ett rendement, uppgående till 9 %? Nej; den fabrik, som nämndes sist, nemligen Örtofta, och som drifvits 2 å 3 år, har icke lemnat större utbyte än 8,57 %, och de tre öfriga fabrikerna, Engelholms, Jordberga och Kjöfvinge, hafva lemnat ännu mindre rendement. Jag tror derför, att om man vill införa dylika bestämmelser för sockerfabrikerna, så skall icke någon ny fabrik hädanefter tillkomma. Man måste göra någon lindring.

Då jag i förmiddags icke gjorde något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag, skall jag, herr vice talman, jemte det jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag, anhålla att få förena mig i det förslag, som af herr Hans Andersson framlagts, såsom utgörande ett tillägg till utskottets förslag.

Herr Persson i Stallerhult: Under diskussionen i denna fråga har man ganska sparsamt yttrat sig om huruvida den föreslagna skatten vore för hög eller för låg, och vid sådant förhållande torde man få antaga, att den åtminstone icke är för hög, så att någon nedsättning deraf icke torde komma i fråga. De olika meningar, som här uttalats, gälla endast det, huruvida man bör medgifva de nya fabriker, som torde komma att anläggas för tillverkning af socker, en lägre skatt än de gamla under en viss öfvergångstid. Jag för min del ställer mig på deras sida, hvilka yrka, att dessa fabriker må tillerkännas denna rätt, och derför kommer jag att förena mig i det yrkande, som senast framstälts af herr Hans Andersson och hvare en annan talare instämt.

Jag anser för min del, att all denna tvist, som blifver en följd af de olika sätt, hvarpå de nya och de gamla fabrikerna få erläggas skatt för sin tillverkning, skulle hafva förekommit, om man valt

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket.

(Forts.)

Ang. ny för-
ordning om
beskattning
af hvitbets-
sockertill-
verknigen i
riket.
(Forts.)

en annan väg för denna beskattning, men det hade sig svårt för att icke säga omöjligt för Kongl. Maj:t eller utskottet att framkomma med ett sådant förslag. När man läser komiterades betänkande och den kongl. propositionen eller till och med utskottets utlåtande i denna del, så finner man, att uttalandena gå i den rigtning, att en annan form för beskattningen borde hafva valts för att träffa det enda rätta. I komiterades betänkande läses å sid. 39: »En produktbeskattning eller beskattning af den färdiga varan, såsom i Sverige sker vid bränvinstillverknigen, synes väl vara det teoretiskt rigtiga. Rättvisare än på förut nämnda sätt träffas den färdiga varan. Några dolda premier förekomma ej, och hvarken inverkar beskattningen på betornas odlingsätt eller nödvändiggör den mer invecklade och kostsamma fabriksinrättningar och arbetsätt än sådana, som af förhållandenas egen natur betingas och skulle användas, äfven om icke någon sockerskatt funnes.» Vidare yttra komiterade å sid. 62 i betänkandet: »Särskildt för svenska förhållanden erbjuder denna den fördel, att fabriker i den gamla hvitbetsodlande trakten få betala skatt för allt, hvad de tillverka, och att fabriker i orter, der betodlingen införes, icke få betala för ett högre utlyfte, än de i början verkligen kunna åstadkomma.» Går man sedan till den kongl. propositionen, finner man der, att detta beskattningssätt är infördt i åtskilliga andra länder, men här i Sverige har icke detta sätt valts, ehuru nu ett nytt förslag är framlagdt angående beskattning af sockertillverknigen. Jag tilltror mig visserligen icke att framställa något yrkande beträffande denna sak, enär detta icke skulle tjena till annat än att öka antalet af de många yrkanden, som redan framstälts; men det förefaller mig, som om detta sätt vore det enda rigtiga, hvilket ock framhålles i de uttalanden, jag uppläst.

De skäl, som utskottet anför för afslag å lindring i beskattningen för de nya fabrikerne äro, efter mitt sätt att se saken, fullständigt vederlagda i motiveringen till den reservation, som friherre Barnekow m. fl. afgifvit mot utskottets hemställan. Jag vill emellertid icke upptaga tiden med att uppläsa densamma. För mig äro emellertid de skäl, som i reservationen anföras, så talande, att jag icke kan annat än ansluta mig till det yrkande, som framstälts af herr Hans Andersson och som går i denna rigtning. De nya fabrikerne komme härigenom icke i åtnjutande af andra förmåner än dem, som förut rättvisligen medgifvits de gamla, ehuru visserligen dessa åtnjutit betydligt större lindring än den, som nu ifrågasatts för de nya fabrikerne, och det är icke mer än rätt att låta samma fördelar komma dessa till del.

Ett annat förslag har framstälts under diskussionen och finnes äfven i utskottets betänkande i form af reservation, undertecknad af grefve Hamilton m. fl. Detta förslag, som åsyftar att tillskynda endast en särskild landsdel, eller Gotland, en viss fördel, kan jag för min del icke biträda. Jag kan icke heller finna, att Gotland är i behof af en dylik fördel, ty om man tager kännedom om de kalkyler, som äro uppgjorda öfver sockerhalten hos de gotländska och de skånska hvitbetorna, tror jag, att denna undersökning skall

gifva vid handen, att betorna på Gotland hafva större sockerhalt än de i Skåne, och häraf torde framgå, att någon särskild undantagslag icke är erforderlig för Gotland.

Grefve Hamilton har yttrat såväl i motiveringen till sin reservation som i dag i sitt anförande, att enligt formuleringen af det förslag han uppsatt den ifrågasatta lindringen skulle träffa endast *en* fabrik. Jag för min del kan emellertid icke läsa texten så, att endast *en* fabrik här skulle komma i fråga, utan lindringen skulle nog komma alla fabriker till del, som på Gotland torde komma att anläggas. Emellertid föreligger denna fråga icke nu till behandling; men i händelse en diskussion kommer till stånd, då denna punkt föredrages, är det möjligt, att jag kommer att framhålla, på hvad sätt jag kommit till den slutsatsen, att icke *en* fabrik, utan flere skulle komma i åtnjutande af den ifrågasatta lindringen.

Jag slutar med att, som sagdt, yrka bifall till det af herr Hans Andersson framställda yrkandet.

Herr Johansson i Noraskog: Då debatten om det här föreliggande förslaget har fortgått så länge, som här varit fallet, torde det icke vara för tidigt, att en af de få ledamöter af utskottet, som tillhört dess majoritet och dikterat det förslag, som här föreligger, nu tager till orda i denna fråga. Jag skall då till en början be att få erinra den näst föregående talaren derom, att hvad han yttrade angående skilnaden mellan produktbeskattning och råämneshesbeskattning har utskottet utförligt behandlat å sid. 8—9 af betänkandet i denna fråga. Emellertid föreligger detta icke nu till behandling, utan först då 1 § blifvit föredragen. Utskottet har emellertid ansett, att öfvervägande skäl tala för att fortfarande bibehålla den nuvarande råämneshesbeskattningen, men har på samma gång uttryckt önskvärdheten deraf, att Kongl. Maj:t vid utfärdande af blifvande ordningsstadga ville tillse, att sådana föreskrifter deri komme att inflyta, att en öfvergång till produktbeskattning icke måtte omöjliggöras. Detta med afseende å sättet för sjelfva beskattningen.

I afseende åter å de yrkanden, som blifvit framställda, jag vill icke säga på rent bifall till Kongl. Maj:ts förslag i 2 § 2 mom., utan snarare på bifall till de många yrkanden, som från skilda håll blifvit framställda om en modifiering af samma moment, afseende gynsamare beskattningsvilkor för nyanlagda fabriker, skall jag be att, just i fråga om denna sak, som jag vill kalla vid dess enkla och rätta namn, eller *premiering* af nya fabriker, få söka öfversätta hvad denna premiering i sjelfva verket innebär, dels efter friherre Barnekows m. fl:s reservation, hvilken Första Kammaren gjort till sitt beslut, och dels efter de förslag, som i detta fall närmare ansluta sig till Kongl. Maj:ts förslag. Jag skall då be att få erinra derom, att, om man ser efter i komiterades betänkande, så skall man finna, att under 1891 8 fabriker voro i verksamhet, hvilka 8 fabriker tillsammans afverkade hvitbetor till en myckenhet af 272,000 ton, d. v. s. i medeltal 34,000 ton vid hvarje fabrik, och att utbytesprocenten vid denna afverknings utgjorde icke mindre än 10 proc., således mer än hvad utskottet föreslagit som högsta utbytesprocent. Jag skall

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverknningen i riket.
(Forts.)

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverknings i riket.

(Forts.)

nu icke utgå från denna medelsiffra, 34,000 ton, i fråga om de nuvarande gamla fabriker, men om jag antager, att en ny fabrik anlägges, som redan under sitt första år kan afverka 30,000 ton betor, huru mycket tro herrarne, att denna fabrik kommer att taga i premier i beskattningsväg med hänsyn till det förslag, som här framstälts af herr Hans Andersson och som i detta hänseende sluter sig till Kongl. Maj:ts förslag? Jo, om vi jemföra en af de gamla fabriker med den nya och antaga, att båda kunna afverka 30,000 tons betor, så får den gamla fabriken för dessa 30,000 tons betor efter den 1 september 1893 betala 264,000 kronor i skatt, under det att den nya fabriken slipper undan med en skatt af 176,000 kronor, d. v. s. premien för den nyanlagda fabriken uppgår under detta år till 88,000 kronor. Följande år, då den gamla fabriken i öfverensstämmelse med det af utskottet framlagda öfvergångsförslaget får betala en skatt af 290,000 kronor för samma 30,000 tons betor, betalar den nya fabriken fortfarande sin till 176,000 kronor uppgående skatt, och skillnaden blir då naturligtvis ännu större, eller 114,000 kronor per år. Och fortsätter jag med dylika beräkningar för de närmast följande åren, visar det sig, att den nya fabriken till följd af detta premieringssystem har en direkt fördel af icke mindre än 457,000 kronor under loppet af 4 år, d. v. s. i medeltal omkring 114,000 kronor om året. Nu kan man visserligen säga, att jag räknat alldeles för högt och att en ny fabrik aldrig kommer derhän, att den kan afverka 30,000 tons betor om året; men låtom oss då taga hälften, d. v. s. 15,000 tons. Vi få i alla fall en premiesumma, uppgående till hälften af den nyss beräknade d. v. s. i medeltal öfver 50,000 kronor om året. Till så höga belopp kommer man enligt Kongl. Maj:ts förslag och enligt herr Hans Anderssons förslag i afseende å premieringen, hvilka båda gå derpå ut, att nyanlagda fabriker under de 4 första åren skulle betala sin skatt först efter 5 proc. och sedermera efter 7 proc. sockerutbyte.

Denna premiering är således jemförelsevis ofantligt hög. Den är emellertid ganska väsentligt mildrad i den reservation, som blifvit antagen af Första Kammaren och hvilken utskottets ordförande framlagt, ty der föreslås, att utbytet vid ny fabrik skulle under de tre första tillverkningsåren beräknas till två och under de två derpå följande tillverkningsåren till ett kilogram råsocker mindre än utbytet under dessa perioder författningens enligt skall beräknas utgöra vid äldre fabriker. Om jag här med hänsyn till reservationen gör samma beräkning, som jag nyss gjorde med afseende å Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt, skall jag finna, att om jag utgår från samma tillverkningsförmåga, 30,000 tons, skillnaden mellan 7,5 kg, som är författningsförslaget siffra, och 5,5 kg, som är den i reservationen föreslagna, betyder detsamma som 2,35 kr. per ton eller för 30,000 tons icke mindre än 70,500 kronor, hvilken premie således komme att utgå under loppet af 3 år. Under de närmast följande åren skulle denna skillnad endast uppgå till hälften, d. v. s. 1,17 kr. per ton och för 30,000 tons till en summa af 35,100 kronor per år.

Man kan äfven här säga, att jag räknat för högt och icke bort taga mer än hälften. Låt oss då göra det! Låt oss säga, att icke

de nya fabrikerne kunna afverka mer än 15,000 tons, under det de gamla också afverka 15,000 tons. Då är premien för de tre första åren icke mindre än 35,000 och några hundra kronor.

Jag skulle vilja fråga: om det här i kammaren föreläge förslag att efter det beslut, som Första Kammaren fattat, till en ny fabrik i Skåne betala 35,000 kronor för att den kommer till stånd, hvad skulle väl kammaren svara på en sådan framställning? Framställer man saken så, som den bör framställas, så som den kommer att gälla för statens kassa, så är jag förvissad om, att denna kammare kommer att säga nej. Jag behöfver icke erinra om mer än det beslut, som för några få dagar sedan fattades här, då det gälde en precis lika stor summa, nemligen anslaget till nya lagberedningen, det anslaget rök den gången. Låt oss se denna premierung sådan den i verkligheten är, och då är jag fullt förvissad om, att man skall besinna sig en stund, innan man går in på vare sig det förslag, som framstälts af Kongl. Maj:t i andra momentet af andra paragrafen i hans förslag, eller det beslut, som antagits af Första Kammaren.

Jag har för min del ställt mig på den ståndpunkt, hvilken finnes framlagd i utskottets förslag, därför att man icke velat höja den nu utgående tillverkningskatten allt för brådstörtadt, utan, såsom herrarne torde finna af öfvergångsstadgandena å sid. 201, det är förslaget en öfvergångstid af 4 år, innan man kommer till den högsta utbytesprocenten, som författningsförslaget upptar, nemligen 9 proc. Jag har ställt mig på denna ståndpunkt hufvudsakligen därför, att man derigenom skulle bereda de äldre fabrikerne ännu någon tids rådrum, innan den högsta beskattningen skulle komma i fråga, hvarjemte denna öfvergångstid äfven skulle blifva förmånlig för de nya fabriker, som möjligen skulle komma att uppstå. Jag har trott, att man i detta hänseende måste se mera på statsverkets intresse än på de respektive industriidkarnes och jordbrukarnes.

För öfrigt skall jag be att få tillägga en sak, och det är, att då man nu talar om, af hvilket intresse denna sak bör vara för jordbrukarne, detta är ett tal, som varit ytterst vanligt under de senare åren. Man skjuter alltid jordbrukarne framför sig, då det är fråga om att åt vissa industriidkare vinna åtskilliga förmåner. Hvem drog största fördelen af mjöltullen? Var det jordbrukarne kanske, eller var det männe icke fast mer de stora qvarnegarne, som skjutit jordbrukarne framför sig, och som visserligen kalla sig deras tjänande bröder, men som i sjelfva verket äro deras förtjenande bröder? Ungefär på samma sätt förhåller det sig med hvitbetssockerindustrien. Man skjuter jordbrukarne framför sig, men de, som taga förtjensten, det är sockerpatronerna. Jag skulle kunna uppräknas mångfaldiga sådana fall. Jag skulle kunna erinra om bränvinsstriden i forna dagar för att icke tala om åtskilligt annat.

Som ett bevis på, att hvad jag yttrat i detta afseende ändå icke är så alldeles origtigt, skall jag be att få taga fasta på ett yttrande, som faldes af den talare, som öppnade debatten i denna fråga. Han uppgaf nemligen, att den skatt, som för närvarande betalas af dessa sockerbruksidkare, uppgår till något öfver 1,213,000 kronor, och att den skatt, som de komme att erlagga, om det föreliggande förslaget

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket.

(Forts.)

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverknigen i riket.
(Forts.)

blefve antaget, skulle uppgå till 2,105,967 kronor, om jag fattade hans siffror rätt, och han ville fästa kammarens uppmärksamhet vid, att dessa sockerbruksidkare skulle få betala skilnaden, omkring 892,000 kronor, i ökad skatt. Ja, detta blir, när författningen kommer i full tillämpning, då den kommer att tillämpas i sin fulla stränghet. Men hvar stanna dessa 892,000 kronor under tiden? Männe icke i sjelfva sockerbruksegarnes fickor? Han har således, så vidt jag kan förstå, gifvit mig ett fullständigt erkännande deri, att, som skatteförhållandena med afseende på hvitbetssockertillverkningen nu äro ordnade, den största vinsten tillfaller sockerbruksegarne och icke jordbrukarne.

Jag skall slutligen be att få yttra ännu ett ord om en annan sak. Då man talar om, att man skulle taga vare sig herr Hans Anderssons förslag eller någonting annat, har man föreställt sig, att man sedan skulle kunna åstadkomma en sammanjemkning med Första Kammarens beslut. Jag skall nu icke bestämdt yttra mig om den saken, huruvida så pass olika beslut kunna blifva föremål för sammanjemkning i bevillningsutskottet, men det förefaller mig snarare, som om hvad de båda kamrarna i denna fråga komme att besluta, särskildt beträffande andra paragrafen, är af så utpreglad bevillningsnatur, att en olikhet i besluten måste slitast genom gemensam omröstning. Den frågan, huru beskattningen å hvitbetssockertillverkningen bör ordnas, är af så genomgripande betydelse för statens finanser, att jag tror, att man icke kan släppa den, utan att den måste afgöras genom gemensam omröstning liksom andra bevillningsfrågor. Jag ber herrarne lägga märke till detta förhållande, så att man icke här i kammaren stannar vid ett sådant beslut, att det blir allt för stora ytterligheter, vare sig i det ena eller andra afseendet, som man kommer att votera emellan.

Det är med afseende dels på dessa förhållanden och dels på de stora premier till denna näring, som särskildt det af herr Hans Andersson framställda förslaget innebär, som jag ber att få hemställa om bifall till utskottets förslag oförändradt i alla dess punkter.

Herr Henricson: Då jag har den uppfattningen, att produktbeskattning är mera lämplig och rättvis än råämnesbeskattning, så kan jag icke underlåta att gifva denna uppfattning till känna. Jag tror mig äfven finna stöd för denna mening i den utredning af frågan, som föreligger. Jag skall emellertid icke trötta kammaren genom att upprepa dessa skäl, då de helt nyss framlagts af en talare på skaraborgsbänken.

Här har af några reservanter föreslagits en undantagslag för Gotland, åsyftande premiering endast af derstädes anlagda nya fabriker. Jag är öfver hufvud taget icke någon vän eller beundrare af sådana undantagslagar, men skall en sådan premiering, en sådan undantagslag komma till stånd, så bör den väl icke vara till förmån för en enda provins, helst som denna provins icke har bättre betingelser för att odla betor än flera andra delar af vårt land. Komiterade hafva angifvit, att de klimatiska förhållandena på Gotland skulle vara synnerligen gynsamma för en dylik fabrikation.

För min del tror jag, att det finnes andra platser i vårt land, som i det fallet hafva lika gynsamma förhållanden. Komiterade hafva sagt, att medeltemperaturen i Skåne är + 6,6 °, på Gotland + 6 °. Enligt de uppgifter, som jag fått från meteorologiska anstalten, är medeltemperaturen i Halmstad + 7 °; således är denna ort ur den synpunkten betydligt fördelaktigare än någon annan.

Likaledes tror jag, att det finnes jord i andra provinser, som är lika lämplig för betodling som den gotländska. Jag skall tillåta mig att i det afseendet nämna Östergötland, som jag sjelf närmare känner. Jag var för några år sedan på en resa tillsammans med vårt lands förnämste betodlare -- det var i Vadstenatrakten, der vi på 1870-talet hade ett sockerbruk, sorgligt i åminnelse. Denne betodlare förklarade, att vestra Östergötland, den del af provinsen, som ligger närmast Vadstena, egde den för betodling mest lämpliga jord, som man kunde få. Skulle man nu inskränka den ifrågasatta undantagslagen till Gotland, så skulle naturligtvis de andra provinser, som ega lika stora betingelser för betodling, anse sig vara styfmoderligt behandlade.

Dessutom hafva reservanterna anført, att detta skulle vara ett kraftigt medel att höja Gotlands jordbruk. Konungens befallningshafvande i nämnda län har emellertid sagt, att jorden der är för grundt plöjd, ofullständigt afdikad, otillräckligt gödslad och full af ogräs. Tro herrarne, att det är möjligt, att en sockerfabrik skall kunna existera, der jordbruket bedrifves på sådant sätt? Den gotländska jorden lämpar sig synnerligen väl för kornodling. Det finnes intet korn, som är så begärligt i vår marknad som det gotländska. Den jordbrukare, som har att handskas med en jord, som kan frambringa en sådan vara som det gotländska kornet, och ändå sköter den så, att den kan befinna sig i *sådan* kultur, som nyss nämndes, han kan icke odla betor, lærer sig det icke heller, det är min öfvertygelse. I teorien kan det nog låta bra, att blott man anlägger sockerfabrik, så höjes jordbruket, men i praktiken går det icke under förutnämnda förhållanden

Jag anser därför, att det vore föga lämpligt att stifta en undantagslag ensamt för Gotland. Skall man åter ha en undantagslag, så bör den rättvisligen gälla för alla provinser, der man anser sig kunna anlägga dylika fabriker.

Herr Jansson i Krakerud: Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång har begärt ordet i denna fråga. Jag har gjort det med anledning af ett yttrande af herr Hans Andersson. För så vidt jag rätt uppfattade hans yttrande, så yrkade han bifall till andra momentet i Kongl. Maj:ts förslag, men med den inskränkning, att han strök Kongl. Maj:ts pröfningsrätt. Jag får för min del säga, att jag tror, att man bör betänka sig mer än en gång, innan man bifaller ett sådant yrkande. Jag har inom utskottet icke kunnat vara med om Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt, men det må jag säga, att hellre än att vara med om ett sådant förslag som det som herr Hans Andersson framstälde, vill jag taga Kongl. Maj:ts förslag oförändradt.

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverknningen i riket.

(Forts.)

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverknningen i riket.

(Forts.)

Man bör nemligen tänka sig, hvad följden skulle bli, om man antager herr Hans Anderssons förslag. Man bör äfven taga hänsyn till — jag ber om ursäkt, att jag säger det — att alla, som äro hemma i den orten, tyckas hafva stort intresse för nämnda förslag. Detta ger mig anledning att tänka litet närmare på saken. Och gör man det, så skall man finna, att man åtminstone har anledning misstänka, att, om detta förslag antages, följden kommer att blifva den, att just i de trakter, der man redan har dylika fabriker anlagda, man kommer att göra sig nytta af detta premieringssystem, derför att det icke finnes något län i Sverige, som kan konkurrera med de län, der fabriker redan finnas anlagda.

Följaktligen blir det endast de gamla fakrikerna, som komma att bygga filialer så nära de förut varande som möjligt, och då komma dessa filialer i alla fall att få åtnjuta de 8 friären. Men inom de andra länen, der dylika fabriker eljest skulle kunna anläggas, skall man icke våga sig derpå annat än möjligen i undantagsfall. Ty det är så med en affär, att den, som är fullt inne deri, kan sköta den bättre än den, som icke alls känner till densamma.

Om man sålunda vill till en del ingå på Kongl. Maj:ts förslag, bör man, enligt mitt förmenande, antaga detsamma helt och hållet, ty då vinner man den fördelen, att man icke får så många dylika fabriker i Skåne, utan man kan få några äfven i andra län. Jag har visserligen dels af de principiella skäl, som jag förut angifvit, och dels derför att jag icke vill uppamma en industri, der den icke bär sig, icke kunnat biträda Kongl. Maj:ts förslag; men, såsom sagdt, hellre än jag stryker denna, den viktigaste delen af författningen, som skulle hindra en monopolisering inom ett enda län af denna fabrikation, antager jag Kongl. Maj:ts förslag i sin helhet.

Herr Persson i Stallerhult ansåg, att, då de gamla fabrikererna haft så stora fördelar, borde äfven de nya komma i åtnjutande deraf. Men jag ber få fästa hans uppmärksamhet derpå, att de fabriker, som hädanefter anläggas, icke komma att arbeta under samma förhållanden som de på 1870-talet anlagda, ty då var man okunnig om såväl betodlingen som sockerfabrikationen. Detta kan man se af bevillningsbeloppen för dessa fabriker. År 1891 började en hvitbetssockerfabrik i Helsingborg sin verksamhet och redan första året var den bevillningstaxerad för ett inkomstbelopp af 112,327 kronor. Man finner deraf, att på grund af den erfarenhet, man vunnit både beträffande sockerfabrikationen och betodlingen, behöfver man numera icke ens första året arbeta under samma svåra förhållanden, som då denna fabrikation först började hos oss.

Alla, som i dag yttrat sig i denna sak, hafva erkänt, att utskottets förslag icke innefattar någon för hög beskattning, utan är normalt. Åsigtorna äro endast skiljaktiga deruti, att somliga vilja bibehålla premierna för nya fabriker i 8 år, andra deremot icke. Då man nu ser, att denna fabrikation icke är för hårdt beskattad, hvartill skall det då tjena att premiera nya fabriker? Det synes mig, som om man mycket väl skulle kunna enas om att i denna del antaga utskottets förslag, som, enligt min öfvertygelse, icke kommer att vålla någon som helst skada för sockerfabrikationen i Skåne.

Jag är icke fackman och kan därför icke, såsom många andra, förstå, att lika många nya fabriker skola anläggas, vare sig man antager herr Anderssons i Nöbbelöf eller utskottets förslag; men *min åsigt* är, att, om Riksdagen antager herr Anderssons förslag, skall det otvifvelaktigt uppstå många flera fabriker än annars. Men om dessa fabriker icke skulle kunna bildas på ett eller par år, vore väl derigenom ingen skada skedd. Då hade man emellertid vunnit erfarenhet och kunde se, huruvida det vore nödigt att sänka beskattningen för att få flera fabriker till stånd. Men att redan nu gå in på denna väg, synes mig allt för hastigt.

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket.

(Forts.)

Jag yrkar alltså fortfarande bifall till utskottets förslag.

Herr Beckman: Herr talman! Det har under denna diskussion med rätta framhållits, att det är två parter, som i främsta rummet skörda fördelar af denna industri. Den ena parten är fabrikssegarne. Dessa hafva hittills af sin näring haft en vinst, som man med skäl kan kalla *orimlig*. Detta kan man så mycket tryggare påstå som sjelfva chefen för finansdepartementet i sitt anförande till statsrådsprotokollet uttalat, att nu en "rimlig" gräns uppenbarligen måste sättas för statens uppoffringar för landets betsockerindustri. Den åderlätning, som man i viss mening kan säga att statskassan får vidkännas, har nemligen beräknats till icke mindre än 3 å 3½ millioner kronor årligen!

Den andra parten, som har afsevärd fördel af betsockerindustrien, är hvitbetsodlaren. Han får lätt afsättning för en vigtig jordbruksprodukt och hans jord förberedes genom betodling äfven till andra rikare skördar till följd af den noggranna skötsel, som jorden vid betodlingen kräver.

Beträffande fabrikanten, står man nu i begrepp att taga bort så pass stor del af hans premievinst, som anses oskälig; man vill gifva honom en *rimlig* vinst och icke något vidare. Men, frågar man sig, är det icke då, under dessa nya förhållanden, stort skäl att till fromma för både betesodlare och fabrikanter på allt sätt söka uppamma nya fabriker? Vore det icke skäl att framlocka denna industri på alla de trakter af vårt land, der det är möjligt att odla hvitbetor? Är det icke lämpligt att gifva densamma sådana förmåner, att man förmår kapitalet att hastigt strömma till för anläggande af allt flera stora betsockerfabriker? Jo, naturligtvis — för så vidt saken *endast* gälde de två nyss nämnda parterna. Men nu är förhållandet det, att det jemte de två parter, som hafva fördel af denna näring, också finnes två, som hafva nackdel deraf. Den ena af dessa är staten. Statskassans af mig redan omnämnda förlust på millioner kronor blir åter medelbarligen en pålaga på den andre af dessa parter: den öfriga delen af landets befolkning. Såsom finanserna här i landet nu äro och väl länge komma att blifva, måste vi stödja oss på sockertullen såsom en af de vigtigaste inkomstkällorna för vår budget. Om man således skall kunna uppmuntra till anläggande af nya sockerfabriker utan att än ytterligare derigenom betunga staten och landets icke betodlande befolkning, måste man undvika att i samma progression som hittills för ändamålet

Ang. ny för-
ordning om
beskattning
af hvitbets-
sockertill-
verkningen i
riket.
(Forts.)

”beskatta“ det allmänna. Finnes det då något sätt att göra detta? Kan man undvika att gifva premier i den form och till den utsträckning, som hittills skett, och sålunda komma ifrån att ytterligare beskatta de öfriga samhällsklasserna? (Jag vill i förbigående säga att, då man i dag talat om, att betsockerindustrien gifver fördelar åt ”jordbrukarne“, så är detta visserligen riktigt, men endast beträffande en del jordbrukare; ty det finnes många delar af vårt land, der en betindustri omöjligen kan komma att uppstå.) Nå väl, finnes det någon väg, hvarpå man skulle kunna ordna saken så, att man uppmuntrade denna näring i de trakter, der den kunde anses naturlig utan att, såsom nu sker, betunga det allmänna? Jo, vägen är i min tanke att, i stället för att beskatta råämnet, beskatta den färdiga produkten. Vägen heter *produktbeskattning*.

Mot en dylik anordning har emellertid gjorts åtskilliga invändningar. Man har sagt, att kontrollen skulle blifva oangenäm; man måste omgifva fabriken med en mur o. s. v. Kontrollen skulle också blifva synnerligen dyrbar. Men dessa invändningar äro emellertid enligt mitt förmenande af den art, att man icke just mycket behöfver fästa sig vid dem. Låt vara att kontrollen blefve i någon mån oangenäm, men så äro deremot de fördelar, som vår lagstiftning skänker dessa fabriker, som skola kontrolleras, i stället så mycket angenämare. Låt vara att kontrollen blir dyrbar, men den skulle dock ur det allmänns synpunkt blifva billig, då man betänker hvad staten nu får betala.

En annan och viktigare anmärkning är, att införandet af produktbeskattning skulle förhindra den utveckling af jordbruket, som betodlingen nu medför. Men jag vill mot denna uppfattning anföra ett yttrande af en vittnesgill auktoritet, nemligen sjelfva den komité, på hvars betänkande såväl Kongl. Maj:ts proposition som utskottets hemställan är grundad. I komiténs utlåtande heter det nemligen om just denna sak, ”att enär betodlaren för frambringande af möjligast sockerrika och i öfrigt godartade betor icke har full frihet att välja betsort, gödningsmedel och odlingsätt till erhållande af största möjliga mängd betor, utan måste i viss mån åsidosätta kvantiteten för kvaliteten, erhåller han på en gifven jordrymd icke blott mindre foderämnen, utan äfven mindre socker, än om han finge så bedrifva betodlingen, att han på samma areal skördade en större kvantitet, men mindre sockerrika betor.“

Det synes mig ganska märkligt, att just dessa sakkunnige — motståndare som de faktiskt äro till produktbeskattning — dock framlagt en sådan uppfattning af denna fråga. De hafva ytterligare tillagt, att en råämnesheskattning skulle medföra kostnader för fabrikssegarne derigenom att dessa, för att vinna största möjliga sockerutbyte, föranledas till begagnande af dyrbara fabriksinrättningar samt omständigare och kostbarare arbetsmetoder, än de möjligtvis annars skulle begagna.

Genom att införa en beskattning på den färdiga varan, undginge man först och främst dessa s. k. ”dolda“ premier, hvilka uppstå derigenom att betornas sockerhalt växlar på grund af olika naturförhållanden och man finner en fastare grund för beskattningen.

Jag ser icke, hvarför det vore mera omöjligt hos oss än i andra länder att införa ett sådant system för beskattning. Det medgifves ju i utskottets utlåtande likasom i komiterades betänkande, att detta beskattningssätt är "teoretiskt" riktigt.

Men är det verkligen blott en teori, som icke kan omsättas i praktik? Kan man påstå detta, då en sådan art af beskattning är införd i Frankrike, i Tyskland, i Österrike-Ungarn, i Ryssland och i vårt grannland Danmark. I Tyskland har man fordom haft samma beskattningsmetod, som nu tillämpas hos oss, men man har der öfvergått till produktionsbeskattning. Danmark har haft produktionsbeskattning i många år, och dock lärer betodlingen der hafva gått framåt i betydlig grad. Det är sålunda omöjligt att med något fog påstå, att beskattning af den färdiga produkten endast är en kammarteori. Man kan ju tvärtom uppvisa, att det finnes flera länder, som faktiskt antagit detta beskattningssätt.

Man skulle vidare — och det var härtill jag ville komma —, om man valde denna metod för beskattningen, vinna den fördelen, att man sluppe ifrån bekymmer med särskilda premier, särskild fritid och särskildt »frimil» i fråga om nyblifvande fabriker. Denna fördel vore i och för sig synnerligen beaktansvärd. I andra industrier, som stå på en naturlig och sund grundval, låter man nykomlingarne pröfva sina egna krafter, de få sjelfva sträfva och arbeta sig fram i konkurrensen med de äldre. Här åter vill man på konstladt sätt stärka dem och drifva dit kapitalet hastigare, än jag åtminstone tror vara nyttigt för samhällets ekonomi.

Jag förstår väl, herr talman, att det icke lönar sig att framställa något yrkande i den riktning, i hvilken jag här uttalat mig. Men då vi dock ovilkorligen en gång måste öfvergå till ett rationellt, teoretiskt riktigt och fran praktisk synpunkt — åtminstone praktisk skattesympunkt — fördelaktigare skattesystem, har jag ansett önskligt, att så många röster som möjligt här höjdes till uttalanden i denna riktning. Ty åt det hållet, jag upprepar det, skall dock en gång vägen gå.

Jag vill slutligen tillägga, att icke heller utskottet synes velat underkänna denna uppfattning. Utskottet har nemligen endast sagt, att det för närvarande icke kan tillstyrka ett ombyte af skattemetod. Det har på de grunder komitén anfört icke ansett skäl förefinnas att »för närvarande» införa produktbeskattning. Jag vet visserligen, att man lyckats att i Första Kammaren borttaga denna del af motiveringen; men just därför hoppas jag, att denna kammare måste bibehålla den; och om något yrkande här framkommer om dess borttagande, så skall jag anhålla att få yrka på dess kvarstående.

För öfrigt, herr talman, yrkar jag — på de grunder, som anförts af herrar Fredholm, Hamilton med flere — bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Lasse Jönsson: Jag har länge dragit mig för att begära ordet i denna fråga, därför att jag fruktar, att den betraktas som en uteslutande skänsk fråga. Det är många talare, som lagt an på att visa, att här endast gäller, huruvida de skänkska betsockerfabri-

Ang. ny för-
ordning om
beskattning
af hvitbets-
sockertill-
verkningen i
riket.

(Forts.)

Ang. ny för- kerna skola premieras eller icke. Det är sålunda en ganska besvär-
 ordning om lig ställning, man intager i denna fråga, då man representerar det
 beskattning nämnda landskapet. Jag ber emellertid att få upplysa, att i den
 af hvitbets- ort jag tillhör det icke finnes någon betsockerindustri, och att vi
 sockertill- knappast hafva något hopp om att få en sådan heller. Annars har
 verknigen i diskussionen förts med lugn och utan den hetsighet, som förekommit
 riket. (Forts.)

vid andra tillfällen, då frågan varit före i denna kammare. Det har dock varit mycket få utom provinsen, som hafva, åtminstone med riktig talang, försvarat denna ömtåliga och för vårt land viktiga fråga. År 1882, då frågan var före, är jag säker på, att den, som räddade denna industri, var en man från Norrland, känd som ifrig frihandlare och allmänt aktad och värderad inom kammaren. Han steg då upp och förde med största värme denna industris talan och han, som i Tyskland under många år deltagit både i betodling och betsockerfabrikation och därför kände till saken mycket väl, han upplyste om nödvändigheten af frihetsår, för att åstadkomma utveckling, och visade derefter hvilken lyftning för jordbruket och nytta för landet i sin helhet, denna industri frambringat. Af de förut befintliga sex betsockerbruken voro då redan fem fallna, och det sjette, som ännu återstod, hängde, som man säger, på ett hår att göra detsamma. Men då blef det stadga i beskattningen, och den höjning, som hotade att falla öfver denna industri, undansköts tills vidare, och skatten bibehölls vid $2\frac{1}{2}$ af tullen såsom förut. Detta hade till följd, att sedermera flera bruk uppstått och att betodlingen stigit icke blott till kvantiteten, utan äfven, hvad som är ännu viktigare, till kvaliteten.

Här har en talare, nemligen bevillningsutskottets vice ordförande, äfven talat om de premier, som skulle komma att tilldelas de nya bruken, och sagt, att de skulle få skatta för så och så många ton, då de äldre skatta för så och så många ton, och så ton och ton hela vägen, men icke ett enda ord, om huru mycket sämre de betor äro till sin kvalitet som lemnas från dem som icke förr odlat betor. Tro herrarne, att de på många år skola lyckas få en betsamling med 9 procent sockerhalt? Nej, det få de icke, förr än betodlarne lärt sig genom en längre praktik inse, hvilka sorters artificiella gödningsämnen passa för deras jord, och i hvilken myckenhet dessa skola användas, och då blir det förlust för det bruket i stället.

Jag skall omnämna, huru det har varit med denna sockerhalt förut. År 1869, då denna accis först uppkom och frågan väcktes på tal, undersöktes den mycket noga, och de kemister, som hade saken om hand, kommo till det resultat, att medeltalet af sockerhalten utgjorde 6,25 proc. Några år derefter anställdes ny undersökning af kontrollbyrån, och det framgick af densamma, att sockerhalten då (1882) endast ökats till 7,40 proc. Huru lång tid tro herrarne, att det kommer att taga, om en fabrik anlägges i en ny ort, innan det af utskottet beräknade procenttalet uppnås?

Hvad som i synnerhet oroat mig under diskussionen, var talarens på göteborgsbänken häftiga anfall mot skåneintresset. Han sade, att här icke var fråga om något annat än att premiera Skåne, och visade, till huru höga belopp denna premiering skulle gå. Detta

liknade de anföranden, som 1869, 1882 och hvarje gång denna fråga varit före allt ifrån dess första början hållits från göteborgsbänken, i syfte att nedtrycka denna näring, som eljest säkerligen skulle hafva fått en större utveckling. Den nämnde talaren yttrade, att det som staten hade i inkomst genom denna näring, vore en obetydlighet i jämförelse med hvad den på densamma förlorade. Han medgaf visserligen, att dessa fabriker betala inkomstskatt samt fastighets-skatt och att tjänstemännen och några få arbetare skattade till staten för sina inkomster vid fabrikerna, men påstod tillika, att flertalet af bruksarbetarne icke betala någon skatt, och att staten af dem alltså icke har någon inkomst. Jag kan icke underlåta att uttala min förvåning öfver ett sådant uttalande, hvilket står i tydlig strid med den lära, som nämnde talare omfattar, nemligen att konsumtionsskattorna äro de viktigaste. Om icke dessa bruk funnits till och lemnat sysselsättning åt dessa tusentals personer, som der ega anställning, så hade dessa varit utom landet, och då hade staten gått miste om den konsumtionsskatt, som de erlägga för kaffe, socker, sprit, kläder, ja, jag skulle till och med kunna tillägga, lifs-medel. Om man kunde beräkna denna indirekta skatt, som de erlägga till statsverket, så tror jag, att man visst icke skulle komma till sådana summor som de, till hvilka talaren beräknade premieringen af dessa fabriker. Det förefaller mig därför, som om det endast skulle vara för att väcka misstro och ondsinhet mot den provins, der dessa fabriker till största delen äro belägna, som man vill locka folk att tro, att de ega denna stora inkomst, och om herrarne då dräpa denna näring, så skulle det visst icke förundra mig. Men man bör ej resonera så, att här föreligger ett lokal-intresse, ty skulle vi alltid så göra, så komme de olika landsdelarne många gånger att stå emot hvarandra. Staten lemnar ju bidrag till jernvägar, vägförbättringar, nyodlingar, myruttömningar. Icke får man då komma och säga: detta ligger icke i vårt intresse eller är till nytta för min ort, utan man måste tänka på landet i dess helhet. Och här föreligger en fråga, som är af stor betydelse för landet i dess helhet, ty faller denna näring, så kommer följderna deraf att drabba hela landet, och drabba det ganska hårdt.

Jag skall nu sluta med att yrka bifall till det af herr Hans Andersson framställda förslaget.

Herr Andersson i Nöbbelöf: Jag skall endast taga mig friheten att besvara ett par anföranden under eftermiddagens plenum.

Det yttrades af herr Collander, att vi sagt, att den föreslagna beskattningen skulle vara ödesdiger, och han tyckte, att det var besynnerligt, att vi, om denna förutsättning vore riktig, ville vara med om att premiera anläggandet af nya fabriker och sålunda skapa till en industri, som skulle operera under ödesdigra förhållanden. Jag ber då få påpeka, att jag icke sagt, och efter hvad jag kunnat höra, ej heller någon annan, att denna beskattning skulle blifva ödesdiger. Hvad jag sade var, att med den föreslagna beskattningen tror jag, att betsockerindustrien är ålagd så stor beskattning, som den tål vid. Men jag tror fortfarande, att inga nya sockerbruk

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverknigen i riket.

(Forts.)

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverknigen i riket.

(Forts.)

komma att uppstå, om man borttager den föreslagna lindringen för de nya bruknen under den tid de behöfva för att upparbeta sig sjelfva och jordbruket i närheten, ty det förhåller sig icke så, att man kan, i likhet med hvad förhållandet är med andra industriella inrättningar, hvilka kunna hemta sin råvara från aflägsnare orter, anlägga en betsockerfabrik hvar som helst, utan dessa betsockerbruk måste taga sin råvara från den allra närmaste orten, ty den kan icke forslas lång väg. Det blir därför ganska dyrt att först skapa betodling, hvilket man måste göra, innan bruknen kunna bära sig.

En talare påstod, att ingen sådan premiering skulle behöfvas, emedan under de senaste åren många nya sockerbruk uppstått, ehuru icke någon dylik lindring nu finnes. Ja, det är sant, att åtskilliga nya bruk på de senaste åren uppstått, men det har varit under helt andra förhållanden än de nu föreslagna. Hittills har beskattningen egt rum efter en beräknad sockerhalt af 6,28 proc., nu är denna föreslagen att beräknas till 9 proc. Detta är en ganska stor skilnad.

Det nämndes från göteborgsbänken, att detta vore en stor premiering från statens sida till de provinser, der betsockertillverknigen bedrifves. Ja, det beror på, huru man ser saken, om det är premiering eller icke. Om vi kunna taga bort sockertullen, så är här fråga om en tunga för de obemedlade, och då föreligger här en premiering; men kunna vi icke borttaga sockertullen, så lida icke de mindre bemedlade ett tecken mera om de köpa den inom landet producerade varan, än om de köpa af den importerade. Det blir ovilkorligen samma pris. Premieringen skulle då ligga deri, att staten får minskade inkomster. Men jag vill fråga herrarne: tro herrarne, att det ur rent nationalekonomisk synpunkt är lämpligare att köpa 23 millioner kilogram socker utomlands och skicka guld utrikes i likvid härför, eller att minska statsinkomsten med dessa 2 å 3 millioner?

Tro herrarne för öfrigt, att sockerbruket hafva denna summa i ren förtjenst? Låtom oss komma ihåg, under hvilka helt andra förutsättningar deras konkurrenser i Tyskland och Danmark arbeta, hvilka kunna erhålla ett utbyte af 12—14 proc., medan vi blott kunna få 9 proc. Detta är en betydlig skilnad, till hvilken man äfven måste taga hänsyn.

Herr Johansson i Noraskog talade äfven om den stora premieringen och sade, att det var orimligt, att en ny sockerfabrik, som afverkade 30,000 ton betor om året, skulle hafva så stor förtjenst. Jag får säga, att jag tror, att det aldrig kan förekomma, att en nyanlagd sockerfabrik har en så stor afverkning, och herr Johansson har ju för öfrigt sjelf tagit tillbaka sitt påstående, när han strax derpå sade, att han endast ville antaga en hälften så stor afverkning.

Han gjorde äfven en jmförelse med mjöltullen och frågade hvem det är, som egentligen har förtjenat på den. Denna jmförelse är emellertid enligt min tanke icke riktigt lyckligt vald.

Vare sig mjöltullen kommer jordegarna eller qvarnegarna till godo, så är dock att märka, att mjöltullen kommer att räcka för framtiden, men den här lindringen för sockerfabrikerna, den skall

deremot endast gälla den föreslagna terminen, och sedan är det slut. Huru många sockerfabriker tror herr Johansson det blir som få något gagn häraf? — Nej den förskräckelsen, den behöfver kammaren icke vara rädd för. Den premieringen blir icke stor, det kan jag lofva.

Likaledes var det en af utskottets ledamöter, nemligen herr Jansson i Krakerud, som talade om att han mycket hellre ville vara med om Kongl. Maj:ts förslag än om det här af mig framställda förslaget, därför att, om mitt förslag skulle blifva Riksdagens beslut, så skulle de gamla fabrikena anlägga filialer i sin närhet för att under några år slippa den högre beskattningen. Detta bevisar alltför tydligt, att herr Jansson i Krakerud icke har det ringaste reda på förhållandena, rörande huru en sockerfabrik skall drifvas. Det bevisar, att han är fullständigt okunnig derom. Hade han det icke varit, så kunde han omöjligen hafva talat om något sådant; ty de gamla sockerfabrikena behöfva sitt område sjelfva för att skaffa material för drifvande af sin egen verksamhet.

Det yttrades från stockholmsbänken, af herr Beckman, att andra industrier, som stode på en sund och riktig grund, fingo sjelfva upp-arbeta sig och blefvo icke premierade. Jag tror att förhållandet är motsatt. Denna industri har väl det skydd, som är gifvet genom tullsatsen; men den får också betala en särskild afgift, för att den har detta skydd. De öfriga industrierna deremot, hvilka hafva tull-skydd, betala ingen särskild afgift, ingen accis, för denna förman. Således står hvitbetssockerindustrien icke i det lyckliga läge, som öfriga industrier.

Jag skall, herr talman, fortfarande be att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag med den af mig gjorda förändringen.

Herr Jonsson i Hof: Herr talman, mine herrar! Vi hafva nu behandlat denna paragraf i goda fyra timmar, och mig förefaller det, som om vi nu snart skulle kunna afgöra densamma; ty vi hafva allt mycket annat, som tager sin tid för att blifva klareradt i kammaren.

Det är egendomligt med denna situation. Ingen nekar att icke den förhöjning i skatten, som Kongl. Maj:t föreslagit, är välbetänkt och betingad af förhållandena. Och hvarför? Jo, å ena sidan därför, att staten i annat fall skulle göra för stora förluster på den minskning i inkomster, hvilken annars skulle ega rum; men kanske lika mycket å andra sidan därför, att om man later denna premiering blifva så stor, som den är, man slutligen kan komma derhän, att sockerfabrikena, konkurrera ihjel sig sjelfva, så att staten slutligen får premiera utförseln af öferskottet af socker. Således är det klart, att skatteförhöjningen är nödvändig både för betodlarne sjelfva och för staten. Likaväl vill man dock göra det möjligt att anlägga nya fabriker genom särskilda skattelindringar på det ena eller andra märkvärdiga och konstlade sättet. Men det strider ju totalt mot den princip, som föranledt skatteförhöjningen. Jag tycker, att det ligger en motsägelse deri, att man å ena sidan erkänner att man bör stoppa eller hejda farten, under det man å andra sidan är färdig att begifva sig in i den irrgang, hvori man skulle råka genom att

*Ang. ny för-
ordning om
beskattning
af hvitbets-
sockertill-
verknigen i
riket.*

(Forts.)

Ang. ny för-
ordning om
beskattning
af hvitbets-
sockertill-
verkningen i
riket.

(Forts.)

acceptera Hans Anderssons förslag, som skulle leda derhän att man komme att ambuleras i det oändliga med nyanlagda sockerfabriker. Ty fabrikanterna äro nog så kloka, att de förstå arrangera det så med anläggning af nya fabriker genom flyttning af maskiner och dylikt, att de upphörligt skulle få erlägga den lägre accisen under 4 å 8 års tid.

Således tycker jag att det är temligen klart, att vi kunna votera om denna paragraf och tala om det öfriga, när vi komma dit. Jag anhåller om bifall till denna paragraf i utskottets förslag.

Herr grefve Hamilton: Blott några ord, herr talman! Här har från skånebänken framstälts ett förslag, gående derpa ut, att man skulle acceptera Kongl. Maj:ts förslag till mom. 2 af paragraf 2 med strykande af så väl Kongl. Maj:ts pröfningsrätt som restriktionen af visst afstånd från annan i gång varande fabrik. Jag kan nu aldrig föreställa mig att Andra Kammaren skulle kunna vara med om ett dylikt förslag, hvarigenom, som jag i mitt föregående anförande redan framhöll, man skulle vända upp och ned på hela denna lagstiftning, så att den, i stället för att minska de olägenheter, som den nuvarande accisen medfört, skulle komma att i hög grad öka dessa olägenheter. Men jag kan i alla händelser icke underlåta att med afseende å detta, från skånebänken framlagda förslag, yttra några ord.

Så vidt jag fattat rätt, har detta förslag omfattats från skånebänken med mycket stort intresse *derför*, att om detsamma antages, skulle naturligtvis den konkurrens mellan fabrikerne, som deraf skulle framkallas, mynna ut i en konkurrens *om betodlarne*, och följaktligen skulle betodlarne härigenom erhålla ett mycket starkt stöd i den kamp, hvilken de just för närvarande, enligt hvad vi af tidningarne erfarit, hafva upptagit med fabrikerne. Jag ber dock med anledning häraf få fästa uppmärksamheten på, att det dock icke är så alldeles gifvet, att en höjning af skatten ovilkorligen skulle resultera i en sänkning af betprisen. Ty det är visserligen sant, att dessa fabriker äro mäktiga och hålla väl tillsammans, men — såsom under en föregående diskussion i detta ämne med mycken styrka framhållits från skånebänken — öfver dem sväfvat dock ständigt den faran, att om de sätta ned sitt pris öfver höfvan, så odlar man icke längre hvitbetor. Den historik, som komiterade framlagt, ådagalägger också detta. Komiterade säga nemligen på sidan 56 i sitt utlatande: »Enligt öfverenskommelse, som tillverkarne årligen sig emellan träffa, betala de samma betpris och lemna i allmänhet odlarne samma förmåner. Åren 1876—1883 utgjorde höstpriset 1 krona 88 öre och vinterpriset 2 kronor 12 öre allt för deciton. 1886 betalades i höstpris 1 krona 76 öre och i vinterpris 2 kronor. 1885 nedsattes priset till 1 krona 65 öre om hösten och 1 krona 90 öre om vintern, men detta medförde en sådan minskning af betodlingen, att ehuru hösten 1885 fabriken vid Staffanstorp med ett nytt område för betodling tillkommit, betafverkingen, som 1884/85 uppgick till 47.173 ton, 1885/86 nedgick till 43.259,6 ton. Tillverkarne måste *derför* höja höstpriset till 1 krona 75 öre och vinterpriset till 2 kronor, hvarvid det med ett mindre undantag förblef till 1889, då höstpriset uppgick till 1

krona 85 öre och vinterpriset till 2 kronor 10 öre». Enligt hvad mig meddelats, äro dessa sista pris de, som fortfarande gälla, och märk, mine herrar, detta ehuru vi år 1891 höjde skatten från $\frac{2}{5}$ till $\frac{1}{2}$ af sockertullen. Den förhöjning, som då egde rum, fingo således betodlarne icke vidkännas.

Nu sade en ärad talare på skånebanken — och det var egentligen med anledning af hans yttrande, som jag begärde ordet — att vi, som icke närmare känna till denna fabrikation, lefde i den föreställningen, att de nya fabrikerna der nere i Skåne mycket snart finge samma utbyte som de gamla, och att det därför vore lätt för dem att reda sig. Men det finge de visst icke, sade han, och därför hade de stora svårigheter att bekämpa.

Ja, det ha de haft under gamla tider, men så är för närvarande icke förhållandet. De yngre fabrikerna ha med afseende å rendementet, så att säga, trädt till dukadt bord, och beviset därför kan jag prestera, ehuru jag icke är sakkunnig. Af de officiella tabeller, som bifogats komiténs betänkande, framgår, att Säbyholms fabrik, som började arbeta år 1883, redan under tredje året hade ett rendement af 9,15 procent, att Staffanstorps fabrik, som började 1885, redan under andra året hade ett rendement af 9,79 procent, att Trelleborgs fabrik, som började år 1888, redan under första året hade ett rendement af 9,56 procent, och att slutligen Helsingborgs fabrik, som började år 1890, redan under sitt första arbetsår hade ett rendement af 10,06 procent. Häraf torde herrarne finna, att detta tal om, att anläggande af nya fabriker i de gamla hvitbetsdistrikten i Skåne skulle möta särdeles stora svårigheter med afseende å rendementet, icke eger ringaste grund. Jag ber på grund häraf, herr talman, att fortfarande få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning af herr Hans Anderssons i Nöbbelöf yttrande. Han förmenade, att hvad jag sagt bevisade, att jag icke det ringaste begriper denna sak. Jag får erkänna, att om ett sådant yttrande gälde endast mig, skulle ett dylikt slagord vara kraftigt nog; men detta yttrande drabbar också herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, ty han sade på förmiddagen, att han ansåg denna pröfningsrätt böra tillkomma Kongl. Maj:t just därför, att de gamla fabrikerna icke borde få komma i tillfälle att bygga nya filialer och på detta sätt komma i åtnjutande af premiering. Om det således är riktigt, som herr Andersson i Nöbbelöf säger, så förhåller det sig äfven så, att herr statsrådet icke heller begriper denna sak i ringaste mån. Jag tror, att detta är nästan för mycket sagdt, ty jag föreställer mig, att herr Hans Andersson erkänner, att innan Kongl. Maj:t kommer fram med ett sådant förslag, så sätter Kongl. Maj:t sig in i förhållandena. Och det har Kongl. Maj:t också gjort hvad beträffar denna fraga, ity att Kongl. Maj:t tillsatt en komité, som utredt densamma.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner på godkän-

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverknigen i riket.

(Forts.)

Ang. ny för-
ordning om
beskattning
af hvitbets-
sockertill-
verknigen i
riket.
(Forts.)

nande af 1:o) utskottets förslag; 2:o) herr Dahns; 3:o) herr Redelii och 4:o) herr Anderssons i Nöbbelöf ändringsförslag; och fann herr tal-
mannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja be-
svrad. Votering begärdes. Med anledning häraf upptog herr tal-
mannen, för bestämmande af kontrapositionen, å nyo hvart och ett
af de återstående yrkandena, af hvilka det som afsåg bifall till herr
Anderssons i Nöbbelöf ändringsförslag nu förklarades hafva flertalets
mening för sig. Som emellertid jemväl i fråga om kontraposition
votering begärdes, blef, sedan till kontraposition i denna votering
antagits det af herr Redelius framställda yrkande, nu först uppsatt,
justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående § 2
i föreliggande författningsförslag antager det af herr Hans Anders-
son i Nöbbelöf framställda yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda vote-
ring antagit det af herr Redelius under öfverläggningen framställda
yrkande.

I denna votering afgåfvos 66 ja-röster men 127 nej-röster; i följd
hvaraf propositionen för hufvudvoteringen erhöll följande lydelse:

Den, som godkänner bevillningsutskottets förslag till lydelse af
§ 2 i föreliggade författning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren antagit det förslag till lydelse af
nämnda paragraf, som innefattas uti det af herr Redelius framställda
yrkande.

Denna senare votering utföll med 153 ja mot 37 nej; hvadan kam-
maren beslutat i enlighet med ja-propositionens innehåll.

§ 1.

Godkändes.

Herr Johansson i Noraskog begärde härefter ordet och yttrade: Jag skall taga mig friheten anhålla, att de följande paragraferna icke måtte uppläsas, utan endast föredragas genom angifvande af deras nummer. Då debatten redan blifvit så långvarig, kunde derigenom förhandlingarna något förkortas och sammanträdet hinna afslutas något förr, än eljest skulle blifva fallet.

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverknigen i riket.

(Forts.)

Denna hemställan bifölls.

§§ 3—5 äfvensom rubriken till art. I, §§ 6—12, rubriken till art. II, §§ 13—19, rubriken till art. III, §§ 35—36 äfvensom rubriken till art. V godkändes.

Slutligen hade utskottet föreslagit ett så lydande öfvergångsstadgande:

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1893; dock att det i § 2 omförmälda utbyte skall beräknas intill den 1 september 1895 till 7,5 kilogram och intill den 1 september 1897 till 8,25 kilogram, allt för 100 kilogram råa (ej torkade) hvitbetor.

Häremot hade särskilda reservationer afgifvits:

af herr *J. H. G. Fredholm*, som hemställt:

att den i slutet af författningsförslaget intagna bestämmelsen om tiden för författningens trädande i kraft måtte utbytas mot följande stadgande:

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1893;

af herr *Collander*, med hvilken instämt herrar *Andersson* i Intagan och *Jansson* i Krakerud, och hvilken ansett, att utskottet bort föreslå följande lydelse af ifrågavarande punkt:

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1893; dock att det i § 2 omförmälda utbyte skall beräknas intill den 1 september 1894 till 7,5 kilogram och intill den 1 september 1895 till 8,25 kilogram, allt för 100 kilogram råa (ej torkade) hvitbetor;

samt af herr grefve *Hamilton*, med hvilka instämt herrar *Bokström*, *Olsson* i Maglehult, *Andersson* i Intagan, *Collander*, friherre *von Schwerin* och *Olsson* i Sörnäs, och hvilken yrkat, att vid författningens slutmening måtte fogas ett tillägg af den lydelse, nedanstående formulering angifver:

Denna förordning — — — — — (ej torkade) hvitbetor; skolande likväl inom *Gotlands län* utbytet af ett hundra kilogram råa (ej torkade) betor beräknas utgöra under fyra år, räknade frdn

Anq. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverknigen i riket. och med den 1 september detta år, då derstädes fabrik för tillverkn- ning af hvitbetssocker från första gången sättes i gång, 5 kilogram och under de derpå följande fyra tillverkningsåren 7 kilogram rå- socker.

verknigen i riket.
(Forts.)

I fråga härom anförde:

Herr Bokström: Då undantagsbestämmelserna rörande Gotlands län flere gånger under dagens lopp varit på tal, utan att något ord yttrats derom från gotlandsbänken, skall jag, synnerligen som denna fråga för detta län eger stort intresse, anhålla att vid denna punkt få besvåra kammaren med att yttra mig i frågan.

Den komité, som haft sig uppdraget att utreda frågan om hvitbetssockertillverknigen i riket, har funnit sig föranlåten att i sitt betänkande framlägga de skäl, som tala för att, utom Skåne, Gotland skulle vara den af rikets provinser, som företrädesvis lämpar sig för betodling; och har komitén med fästadt afseende derå framställt sitt förslag beträffande de skattelindringar, som enligt komiténs åsigt borde tillkomma nyanlagda fabriker i riket. Sedan Kongl. Maj:t öfver detta förslag hört så väl sin befallningshafvande i Malmöhus och Gotlands län som äfven hushållningssällskapet i detta sistnämnda län, har Kongl. Maj:t med hänsyn till dessa senare myndigheters yttranden ytterligare jemkat skattelindringsförslaget för nyanlagda fabriker efter behovet och förhållandena i Gotlands län. Kongl. Maj:ts regering har derigenom visat en omvårdnad om den minsta och svagaste medlemmen i statsfamiljen och visat en tilltro till dess växande lifskraft, som inom den ort jag tillhör framkallat den lifligaste glädje liksom ock förhoppningar om, att denna provins ändtligen skall kunna taga den anpart i det nationella, produktiva arbetet, som den med hänsyn till klimatiska förhållanden och jordmånen beskaffenhet är anvisad att intaga, och hvarigenom densamma för den svenska staten skulle få ett vida högre värde än för närvarande. Jag anhåller att få begagna detta tillfälle att till Kongl. Maj:ts regering och särskildt till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet hembära den afskilda, ja afspärrade provinsens tack- samhet för den omvårdnad och det intresse, som sålunda blifvit den- samma visade.

Innan jag nu går in på sjelfva frågan, anhåller jag att få nämna, att jag inom bevillningsutskottet sökt främja antagandet af Kongl. Maj:ts förslag i 2 paragrafen 2 momentet, och först sedan det visat sig, att detta förslag icke kunnat vinna allmännare understöd, har jag anslutit mig till det yrkande, som blifvit inom utskottet fram- ställt af herr greve Hamilton och som af honom under förmiddagens lopp närmare motiverats.

I fall någon skulle fästa sig vid, att jag i denna fråga drifver ett lokalt intresse, så ber jag att få nämna, att det för represen- tanten understundom finnes lokalintressen, som äro lifsintressen för den ort han tillhör, och att det under sådana förhållanden är hans grund- lagsenliga pligt och rätt att efter förmåga framhålla dem.

Som väl är bekant inom denna Kammare, äro de naturliga för-

utsättningarna för en betodlingsindustri: de klimatiska förhållandena, jordmånens beskaffenhet och jordens kultur. Dessa bada förstnämnda naturliga förutsättningar förefinnas, kan man säga, i hög grad inom Gotlands län och enligt hvad det vill synas, fullt ut i så hög grad som i Skåne. Vi veta ju alla, att Gotland har förmånen af ett fullständigt insulärt läge. Det har varma, solklara somrar och milda höstar, som sent afklippas af nattfrosterne. Man ser också, att Gotlands klimat frambringar växtformer, som först under en sydligare breddgrad påträffas. Valnötsträdet växer der högre än eken och lemnar liksom mulbärsträdet nästan årligen mogen frukt. Vinrankan uthärdar der på kalljord äfven vintertiden och lemnar icke så sällan mogen frukt. Derjemte — hvilket af dem som äro kännare i betodling framhålles — förekommer på Gotland en maltkornsodling af den beskaffenhet, att den till om med kunnat våga upptaga täflan med Skånes. Ehuru Gotlands öppna akerjord icke är mer än en fjerdedel af Östergötlands, ställer sig likväl enligt den officiella statistiken kornodlingen i Gotlands län så i förhållande till Östergötlands, att under det att skörden i Gotlands län i medeltal åren 1880—1892 varit 873,454 kubikfot, har det fyrdubbelt större Östergötland haft att uppvisa ett medeltal af 1,008,031 kubikfot under samma tid. Dessa förhållanden hafva redan länge rigtat uppmärksamheten på möjligheten och lämpligheten af att på Gotland framkalla en betsockerindustri. Redan på 1850-talet gjordes undersökningar och försöksodlingar derstädes i icke så liten skala, men först i senare tider har förhållandet dermed blifvit fullt utredt derigenom att saken lyckats tillvinna sig uppmärksamhet af landtbruksakademiens kemist, professor Nilsson, som åren 1890 och 1891 dels samlat uppgifter rörande klimatiska förhållandena på Gotland och beträffande de odlingsförsök, som der förut med hvitbetor blifvit gjorda, dels ock sjelfständigt företagit undersökningar med betodling så väl på gammal odlad jord som utdikad myrjord, hvarjemte han förskaffat myrjord från olika trakter på Gotland till landtbruksakademiens experimentalfalt, hvarest i ganska stor skala ytterligare betodlingsförsök gjorts, som utfallit på synnerligen gynnsamt sätt. Sin erfarenhet har professor Nilsson framlagt i en broschyr, som jag har här i min hand. Det skulle vara mycket frestande att i exakta siffror framlägga resultatet af hans utredning. Men som jag icke vågar dermed inkräkta på kammarens redan strängt upptagna tid, skall jag icke gifva vika för denna frestelse. För den af kammarens ledamöter, som skulle vara hagad att taga närmare kännedom derom, finnes den här till hands.

Men om det kan anses utredt, att Gotland i fråga om klimatiska förhållanden och jordmånens beskaffenhet kan anses vara fullt lämplig för betodling, så kan det med allt fog anmärkas, att i fråga om jordens kultur det finnes ett *håk*, som dock lyckligtvis är af tillfällig och öfvergaende natur. Som bekant, fordrar odlandet af hvitbetor — något som redan af talaren på östgötabänken blifvit med kraft framhållet, under aftommes lopp — en väl afdikad, djupt plöjd, väl gödslad och från ogräs omsorgsfullt rensad jord. I detta hänseende lemnar visserligen Gotlands jordbruk för närvarande och i jämförelse med Skånes mycket öfrigt att önska, men dock icke så mycket, att

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverknigen i riket.

(Forts.)

Ang. ny för-
ordning om
beskattning
af hvitbets-
sockertill-
verknigen i
riket,
(Forts.)

icke enligt sakkunniges bedömande hvitbetsodlingen skulle kunna införas, om nemligen denna industri finge åtnjuta de skattelindringar, som af Kongl. Maj:t ansetts vara nödiga för ändamålets vinnande. Man skulle visserligen kunna invända, att, när nu så är, att Gotland är så gynnadt med hänsyn till klimatiska förhållanden samt jordens beskaffenhet, det är befolkningens eget fel, att dess jordbruk icke står högre än det gör. Till dem, som luta at den meningen, ber jag värdsamt att få hemställa, om de tänkt något på, hvad det vill säga, att under århundraden hafva varit så skild från gemenskap med den öfriga världen, som Gotland varit, och om de veta, hvad dessa svårigheter med att få arbetsprodukten i marknaden, betyda? Huru mycket blir väl kvar under sådana omständigheter för odlaren till ersättning för hans möda, och hvad betyder det icke för en ort att vara i saknad af impulsgefvande föredöme? Hvilken skilnad har icke i detta afseende förefunnits mellan Gotlands län och t. ex. Skåne, så väl med afseende på kommunikationer som impulser? Om sistnämnda landskap icke haft dessa företräden, manne det då skulle stått på den utvecklingsgrad, som det nu gör, och särskildt, om det icke haft impulser från det närbelägna Danmark och dess i högre kultur stående jordbruk? Det är under sådana förhållanden icke lätt för en ort, sådan som Gotland, att finna en industri, som passar den. När därför en sådan industri, hvarom här är fraga, är funnen, tal det kanske att tänka på, huruvida man icke bör ställa så till, att denna ort bör komma i åtnjutande af densamma.

Jemte det afskilda läget är det ock en annan omständighet, som vållat, att Gotland med sitt jordbruk står efter de öfriga delarne af riket. Sedan 1827 års skiftesstadga kom ut, så gingo de laga skiftena, som äro ett vilkor bland andra för ett ordnadt jordbruk, öfver vårt land på 1830-, 40- och 50-talen. Hvad Gotland angår, så suspenderades denna stadga genom ett kongl. bref år 1832, och först med 1866 års skiftesstadga återfick skiftesvitsordet äfven der gällande kraft. Först efter 1866 hafva skiftena der kunnat med kraft bedrivas och hafva äfven så kraftigt bedrivits, att nu två tredjedelar af länet äro skiftade, visserligen med en relativt större kostnad, än som drabbade öfriga delar af landet, hvilka fått sina egor skiftade efter en taxa som är betydligt lägre än numera är förhållandet. Hvad särskildt denna sak betyder, ber jag få nämna med stöd af statistiska uppgifter i ämnet. Skifteskostnaderna för Gotland, d. v. s. arfvoden till landtmätare och gode män, — tegarnes omläggning m. m. deri icke inräknadt — hafva under åren 1867 till 1890 kräft en summa af 1,713,000 kronor, under det att — för att göra en jemförelse — samtidigt denna kostnad för Blekinge belöpt sig till 77,421 kronor. Hvad Blekinge betalat under alla dessa ar i detta hänseende utgör således endast årskostnaden för Gotland. Jag behöfver icke för kamaren vidlyftigt framhålla, hvilken kraftuttömning detta varit för en så liten ort som Gotland. Samverkande med låga spanmålpris har detta vållat en emigrationsström från Gotland så betydande, att folkmängden, som under 1879 der utgjorde 55,281, var vid 1891 års slut allenast 51,337 personer, det vill säga, att Gotland årligen minskats med numerären af en kyrksocken. Om det under sådana för-

hållanden påvisas ett medel, som skulle vara egnadt att åstadkomma lyckligare omständigheter för denna provins, så tror jag, att äfven ur statens intresse kan det vara skäl att tänka derpå. Enligt sakkunniges omdömen skulle denna hvitbetsodling, i fall den der kunne inträde och finne framgång, just vara ett sådant medel. — Det säger sig sjelft, att detta icke kan ske utan betydlig skattelindring, men man får dock komma i håg, att Skåne uppnådde sin höga ståndpunkt såväl i detta hänseende som beträffande jordbruket derigenom, att detta landskap under tjugu år, från 1853 till 1873, hade fullständig skattefrihet för sin betindustri och derefter en accis i lindrigt stigande skala.

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket.

(Forts.)

Nu är af reservanterna ifrågasatt, att hvitbetsodlingen på Gotland skulle för första der upprättade fabrik under de första fyra åren beskattas efter den tariff, som var gällande för Skåne under åren 1879—1891, d. v. s. efter 5 kronor 87 öre per ton och derefter under de fyra följande åren efter 8 kronor 22,5 öre per ton. Det är nu tyvärr, äfven om denna skattelindring medgifves, alldeles icke någon afgjord sak, att hvitbetsodlingen skulle komma till stånd på Gotland — detta är emellertid en fråga, som här icke föreligger — ty det beror på kapitalisterna, om de vilja vederväga att börja detta företag. Men derigenom skulle beredas ön möjlighet för en sådan industri, och det är just för denna möjlighets åstadkommande, som jag anhåller om kammarens medverkan. Kommer fabriken icke till stånd, är någon uppoffring icke heller gjord från statsverkets sida och kommer den till stånd, blir denna uppoffring blott för en enda fabrik, såsom ock herr finansministern framhållit, icke af någon särdeles stor betydelse för statsverket.

Det har under diskussionens lopp flere gånger framhållits, att det skulle vara synnerligen principvidrigt att etablera en undantagslagstiftning för Gotland — det later ju säga sig — men jag ber dock få nämna, att hela den lagstiftning, hvarom vi under dagens lopp talat, kan sägas vara en undantagslagstiftning, så att vi redan äro inne på detta område.

Dessutom torde det icke vara ur vägen att nämna, att Gotland har haft en undantagslagstiftning från år 1811 till och med år 1892 i annat hänseende till sin nackdel, i fråga om värnpligtens utgörande. Tilläfventyrs torde det då icke vara alldeles obilligt att begära, att det en gång finge en undantagslagstiftning, som kunde vara denna provins till någon förmån.

Första Kammaren har redan antagit det förslag, som innehålles i herr greve Hamiltons m. fl. reservation, och vid sådant förhållande vågar jag till kammarens bedömande och behjertande hemställa, huruvida icke denna kammare också dertill skulle kunna skänka sitt bifall. Jag anhåller att derom få framställa yrkande på de skäl jag nu anfört och på de skäl, som utförligare och bättre, än jag kunnat göra det, blifvit framställda af herr greve Hamilton.

Herrar *Jakob Erikson, Larsson* i Fole och *Norrbj* förenade sig med herr *Bokström*.

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverknningen i riket.

(Forts.)

Herr vice talmannen Danielson yttrade: Herr talman! Mine herrar! Jag tänkte icke begära ordet nu; men då den föregående talaren så framhållit Gotlands behof af detta understöd, kan jag icke annat än säga, att ett sådant understöd då äfven skulle vara fullt berättigadt i andra landsorter. Jag tillhör också en sådan landsort. Och jag tror, att Gotland har bra mycket större fördelar från statsverkets sida än den ort, jag tillhör. Som herrarne erinra sig, gör ju staten för Gotland så stora uppoffringar, att ön har egen länsstyrelse, egen stiftsstyrelse, eget fullständigt högre allmänt läroverk och, om man så får säga, egen härordning. Om man lägger ihop det der, representerar det icke obetydliga summor. Vilja nu herrarne gifva denna ös jordbruk sådant premium, som här är ifrågasatt, tycker jag också, att den ö, jag tillhör, bör komma i fråga att erhålla sådant. Jag tror, att vi äfven der ha jord, som är lämplig till hvitbetsodling. Sedan kammaren strukit 2 mom. i 2 §, enligt Kongl. Maj:ts förslag, skulle det förundra mig, om herrarne skulle bevilja för Gotland denna särskilda förmån. Är hvitbetsodlingen så ofantligt vigtig för jordbruket der, bör den väl vara lika vigtig för jordbruket på andra håll.

Det har återopats såsom skäl för den gjorda framställningen — representanten från Visby tycktes lägga mycken vikt dervid —, att Gotlands folkmängd minskats. Ja, samma förhållande är det på den ö jag tillhör. Då jag första gången blef vald såsom ombud för ön, hade den nära 40,000 invånare, och nu har invånareantalet gått ned till omkring 34,000. Folkmängden har således, såsom vi se, äfven der gått ned ganska betydligt, så att ett dylikt förhållande väl icke är något, som gjort sig gällande endast på Gotland.

Om kammaren bifaller förslaget om undantag för Gotland — jag har velat säga detta för att förvara denna mening —, må herrarne icke blifva öfverraskade, om det kommer fram ett dylikt yrkande från annat håll ett annat år och man så får undantagslagstiftning på flere håll än detta. Jag trodde, då kammaren biföll 2 § i utskottets förslag med uteslutande af hvad som var föreslaget af Kongl. Maj:t i 2 mom. att denna fråga dermed var afgjord. Är det emellertid icke så, vill jag som sagt förvara den mening, att denna förmån må kunna komma äfven andra orter till godo, och att vi sålunda kunna få flere undantagsfall. Om denna förmån kan lyfta jordbruket så ofantligt mycket, bör den väl icke komma endast Gotland till godo, utan vi böra väl då litet hvar hafva rätt att få komma i samma lyckliga läge.

Det förundrar mig högeligen, att representanten från Visby, som, då vi haft andra frågor före beträffande jordbrukets hjälp och bästa, icke velat vara med om någon sådan hjälp, nu har hittat på något som skulle kunna rycka upp hela Gotlands jordbruk och göra gotlänningarne synnerligt belättna, såsom han tror. Jag tror icke med visshet derpå. Det vore emellertid godt, om det lyckas! Jag vill gerna, att jordbruket skall höjas så mycket som möjligt. Men jag vill icke inskränka förbättringarna till blott en provins, och det till på köpet en provins, för hvilken staten redan gjort många uppoffringar och hvilken har förmåner i många hänseenden, som icke

andra orter ha, och väl då icke bör beredas ytterligare förmån genom uppoffring från statens sida.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag; men skulle kammaren bifalla sista talarens yrkande, hoppas jag, att kammaren en annan gång hjälper också andra orter.

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket.

(Forts.)

Herr Pehrson i Törneryd: Herr talman! Det är då för led-samt, hvad Blekinge har otur för hvarje gång det råkar blifva jem-fördt med någon annan provins eller landsdel i vårt land. Af en viss del af den diskussion, som förts i denna fråga, påminnes man om, hurusom för några år sedan en jemförelse gjordes på detta rum af en talare på norrlands-bänken, som då behagade ära provinsen Blekinge genom att jemföra denna med ett län i Norrland. Jem-förelsen utföll på det sätt, att talaren i fråga efter mycket nog-grant studium fann, att han kunde stoppa provinsen Blekinge i sin rockficka. Denna gång har det anstälts en jemförelse mellan Got-land och Blekinge med afseende å kostnaderna för laga skiften. Dervid har befunnits, att dessa kostnader under en viss period icke bestigit sig till mer än några och 70 tusen kronor i Blekinge, under det de samtidigt uppgått till detta belopp ärligen på Gotland. Ja, det är mycket enkelt och lätt förklaradt, hvarför en sådan skilnad förefinnes. Det är derför, att Blekinge fått vidkännas dessa kost-nader långt förut. Laga skiftena voro i allmänhet undanstökade i Blekinge innan den tidsperiod inträdde för Gotland, som omnämndes af representanten från Visby.

Men jag har egentligen icke begärt ordet för att säga detta, utan ännu mer för att erinra om en annan sak. Den undan-tagsbestämmelse, som man nu söker få genomförd för Gotland, innehåller detsamma som det kongl. förslaget uti lagens 2 § 2 mom., undantagandes föreskrift om det afstånd, som enligt det kongl. förslaget skulle finnas mellan två fabriker. Mot det kongl. för-slagets bestämmelser härutinnan och de fördelar, som dessa skulle innebära för de nya fabrikerna, har utskottet anført på sidan 10 i betänkandet: "Antagandet af ett sådant stadgande, som det sist omförmälda", — d. v. s. det, som jag nyss citerade, nemligen att de nyanlagda fabrikerna skulle hafva en lägre beskattning under åtta års öfvergångstid — "skulle innebära återupplifvandet inom vår näringslagstiftning af grundsatser, som af densamma längesedan öfvergifvits. Att på det sätt, den föreslagna bestäm-melsen angifver, genom konstlade medel söka uppamma en industri å orter, som måhända icke ega de naturliga betingelserna för dess fortfarande bestånd, synes utskottet icke vara förenligt med sunda lagstiftningsprinciper. Den lockelse till kapitalplacering, som den föreslagna skattelindringen skulle medföra, synes nemligen utskottet synnerligen betänklig". Denna motivering, som jag för min del ogillar, ligger till grund för utskottets beslut att afstyrka lättnader för nyanlagda sockerfabriker i allmänhet. Med anledning häraf finner jag för min del tillräckliga skäl att yrka på, att kammaren icke må bifalla reservationen i fråga.

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverknigen i riket.
(Forts.)

Herr Henricson: Herr talman! Det uttalande, jag hade för en stund sedan rörande denna punkt eller undantagslagstiftningen för Gotland, grundade jag på den erfarenhet jag har såsom jordbrukare och såsom betodlare. Jag ber därför gotlandsjordbrukarne att icke taga någon sorts anstöt af detta uttalande, utan betrakta det endast såsom ett gif akt, i fall det blir fråga om, att de skola underteckna ett kontrakt om betodling, derest kapitalister skulle föranledas att anlägga en fabrik på Gotland.

Herr J. H. G. Fredholm: Herr talman! På sätt af detta utskottsbetänkande framgår, har jag till denna punkt fogat en reservation hvori jag tillåtit mig framhålla, att man utan fara bör kunna tillämpa den förhöjda beskattningen genast. Mot den beräkning, som jag i min reservation lagt till grund för dessa antaganden, har man både här i kammaren och i den Första framställt anmärkningar. Man har nemligen påstått, att jag skulle hafva gjort mig skyldig till missräkning. Då jag blifvit satt i tillfälle att taga del af de gjorda anmärkningarna, är jag i stånd att förklara, att det icke föreligger någon missräkning, men väl ett missförstånd. Och då det är möjligt, att detta missförstånd gör sig gällande äfven hos andra och då ett sådant måhända skulle kunna menligt inverka på det beslut kammaren kommer att fatta, anhåller jag att få klargöra frågan härom.

Jag har i reservationen antagit, att för sex fabriker den afverkade betmängden uppgått till ett sammanlagdt belopp af 215,500 ton. Om man deremot ser efter i kapitalkontot till rikshufvudboken för år 1891, skall man finna, att der fins redovisad en afverkad betmängd af 272,400 ton. Här föreligger således en skiljaktighet i uppgifter. Om man jemför den af mig beräknade afverkningskvantiteten med den i verkligheten afverkade, är skilnaden första halfåret högst oväsentlig; men deremot visar sig hela skilnaden på hösten. Detta är beroende derpå, att jag icke upptagit i min beräkning mer än sex fabriker, under det att på hösten två nya tillkommo. Skilnaden mellan den i verkligheten afverkade betkvantiteten och den af mig beräknade utgör den af dessa nytillkomna fabriker afverkade. Således den grund, från hvilken jag utgått, är fullt riktig och följaktligen också de beräkningar, hvilka jag derpå byggt.

Men, kan man fråga, hvarför bara taga sex fabriker och icke alla de åtta som voro i gång på hösten? Att jag gått tillväga på detta sätt, har kommit sig deraf att min uppgift var att undersöka, om den föreslagna beskattningen skulle kunna inverka ruinerande på fabrikernas inkomster. Då kunde jag naturligtvis icke räkna med andra fabriker än dem, för hvilka i det hänseendet nödiga uppgifter förelågo; och det är icke att tillgå några uppgifter angående inkomsterna för de två nyanlagda fabrikerna, men väl för de sex äldre. Beträffande dessa finnas fullständiga uppgifter i komitébetänkandet.

Af den anmärkta missräkningen vill jag dock begagna mig för att visa, att, äfven om man skulle beräkna skatten på hela den

under år 1891 afverkade hvitbetskvantiteten, men låta endast och allenast de sex fabriker, som jag räknat med, betala densamma, dessa i sådant fall detta oaktadt skulle hafva haft mer än åtta procent i behållning. Nu har jag beräknat behållningen till 11 procent. Deraf kunna herrarne finna, att det icke kan vara förenadt med någon fara att skänka bifall till min reservation.

Nu anfördes visserligen af herr statsrådet och chefen för finansdepartementet på förmiddagen, om jag förstod honom rätt, att om man skulle låta beskattningen genast träda i kraft, skulle det kunna gå för sig beträffande de gamla fabrikerna, men icke så med de nya. Han anförde, att inkomsterna för en af de nya fabrikerna icke uppgått till mer än 24,000 kronor, och det räcker ju icke till räntor och ännu mindre till amortering. Ja väl, men kan det finnas någon förbindelse för staten att, särskildt hvad sockerfabrikerna angår, se till, att de få ränta och amortering redan första året af sin verksamhet. Jag kan icke inse, att staten har några förpligtelser, att sätta dessa fabriker i en gynsamare ställning än andra, ty det veta vi litet hvar, att det ofta inträffar att en nyanlagd fabrik icke ger den ringaste behållning vare sig första eller andra eller tredje året. Men icke utgör denna omständighet någon anledning för staten att i sådana fall gripa in och i form af skattebidrag medgifva fabrikerna ersättning. Och för öfrigt, äfven om detta skulle vara förhållandet, icke kan det vara rätt och klokt att, för att sätta en eller två fabriker i stånd att få en påräknad behållning redan första året, för den skull låta 8—9 fabriker komma i åtnjutande af ett sådant betydligt skattebidrag, som förhållandet skulle blifva, om man utsträckte tiden för denna beskattnings tillämpning så, som Kongl. Maj:t föreslagit.

På grund af hvad jag tagit mig friheten anföra anhåller jag herr talman om afslag på såväl Kongl. Maj:ts som utskottets förslag och bifall till den af mig afgifna reservationen.

Herr greve Hamilton: Då det är vid denna punkt, som min reservation är fogad, ber jag få säga några få ord.

Det är naturligtvis mycket svårt att bemöta sådana invändningar som de, hvilka framstälts af herr vice talmannen. Han säger: »här vilja ni gifva en fördel åt Gotland, men jag försäkrar att Öland är i lika stort behof af denna fördel.» Det kan jag naturligtvis icke jäfva, därför att jag icke känner till förhållandena på Öland, men jag ber dem som framställa dylika invändningar tänka sig sjelfva i den positionen, att de under flera år arbetat för en åtgärd, som skulle främja kulturen i deras hemort, och de så stode inför det ögonblick då de möjligen kunde få det handtag de behöfde. Jag undrar om de då skulle godkänna en sådan invändning som denna. Jag undrar om de skulle känna sig på något sätt öfvertygade om det oberättigade i deras önskingar endast deraf, att det här i kamraren uppstode en representant från en annan landsdel som förklarade: »detta skola vi icke göra ty hemma hos oss behöfs också hjälp?»

Herr vice talmannen sade, att man till och med borde föredraga Öland framför Gotland, då gotländingarne fått så stora andra fördelar. De hafva egen härordning och egen biskop, sade han. Men

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverknningen i riket.

(Forts.)

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverknigen i riket. (Forts.)

om det varit någon fördel för jordbruket på Gotland att ön haft en särskild härordning, hvilket väl för öfrigt torde vara mer än tvifvelaktigt, så blef den af med den fördelen vid urtima riksdagen; och hvad biskopen beträffar, tror jag icke, att han med alla de förtjenster han eger, har bidragit så synnerligt mycket till höjande af jordbruket. Dessa fördelar skulle kanske Gotland för öfrigt vilja öfverlemnna till Öland mot att Gotland kunde få den fördel jag förordat.

Här har mycket talats om, att det förslag, som innefattas i reservationen, skulle vara en undantagslagstiftning och att man icke borde gynna blott en landsdel. För alla dem som uttalat sympatier för Kongl. Maj:ts förslag och de modifikationerna af detsamma, som här ifrågasatts, borde detta, förefaller det mig, icke vara något skäl, ty det torde dock innebära bra mycket mindre motsägelse att bevilja en exceptionell och öfvergående fördel åt en landsdel för ett särskildt ändamål, än att *undantaga* en landsdel, Malmöhus län, från den lagstiftning, som skall gälla för landet i öfrigt. Jag ber också att få erinra alla de herrar, som varit med om att införa det nu rådande ekonomiska systemet, hur många gånger de här voterat tullsätser, som notoriskt varit afsedda att endast öka inkomsterna för en eller två existerande fabriker, utan att man kunnat påvisa, att dessa fabrikers tillvaro eller större vinst inverkat på höjandet af kulturen i den landsdel, der de varit belägna, eller att dessa fabriker eljest varit af någon nämnvärd betydelse för landet. Hur är det möjligt att de, som utan tvekan varit med om dylikt, kunna finna det olämpligt att på sätt jag förordat komma ett helt län till hjälp?

Att mitt förslag innebär ett afsteg från den princip, som kammaren häfdat i sitt beslut om § 2, det medgifver jag mycket villigt. De, som vilja förskansa sig bakom denna princip, hafva onekligen en lätt försvarad position. Men nog synes det mig vara en smula hårdt, att vi, endast för vår principfasthets skull, skola döma oss ur stånd att lemna Gotland denna hjälp, som öns invånare så länge eftersträfvat och som för dem skulle vara af så stor betydelse.

Här har visserligen antydts, att denna hjälp skulle vara bortkastad, emedan odlandet af sockerbeter på Gotland skulle möta de största svårigheter och i alla händelser måste föregås af åtskilliga viktiga åtgärder, som gotlänningarna försummat. Jag undrar dock, om man icke här gör gotlänningarna orätt. Representanten för Visby har redan omnämnt, att sedan år 1890 omfattande analyser och undersökningar under sakkunniges ledning pågått. Men, säger man, detta är ingalunda nog. Det viktigaste är att få större rymder odlade af jordegarne på Gotland. Innan detta skett, kan man ej fälla något omdöme om utsigterna för betkulturen på Gotland. Konungens Befallningshafvande i Gotlands län meddelar emellertid i den senaste femårsberättelsen, att redan före år 1890 hushållningssällskapet arbetat på — och arbetar faktiskt fortfarande på — att få jordbrukarna att i större omfattning odla foderbeter, som bör vara en förberedande åtgärd för sockerbetsodlingen. Jag tror därför, att man icke kan anklaga gotlänningarna, att de icke hafva förfarit med tillräcklig omsorg och icke förberedt sig för detta företag.

Jag kan med allt skäl säga, att jag icke har något personligt intresse i denna fråga. Ett nederlag bär jag mycket lätt, och jag erkänner villigt att mina ärade motståndare hafva åtskilliga principiella skäl, som kunna väga ganska tungt. Men för mig har denna fråga synts som en samvetssak, som en sak hvilken jag icke har hjerta att neka gotländingarne, då de så lifligt önska den. Det har varit min position och den bibehåller jag.

Medan jag har ordet vill jag slutligen yttra några ord om en annan sak. Jag har, såsom herrarne se, fogat mitt förslag om Gotland vid den slutmening, som upptager öfvergångsbestämmelserna. Med afseende å dessa öfvergångsbestämmelser föreligga emellertid äfven två andra reservationer, den ena af herr Fredholm, som icke vill medgifva någon öfvergångstid alls, den andra af herr Collander, som vill förkorta densamma. Jag medgifver gerna att minnet af huru det gick med Riksdagens beslut af år 1869 kan komma en att med en viss misstänksamhet mottaga förslag om dylika bestämmelser. Jag tror äfven att, såsom komiterade frambållit, de äldre fabrikerne mycket väl skulle kunna bära rendementets höjande i ett slag till 9 procent. Jag har emellertid ansett mig icke kunna biträda något af de gjorda yrkandena i detta afseende och det af följande skäl. Herr Fredholm har i sin reservation gjort vissa beräkningar, dervid han tagit de sex äldre fabrikerne och beräknat deras inkomster för ett år samt dervid kommit till det resultat, att de, äfven med full tillämpning af den nu ifrågasatta beskattningen, skulle lemnat 11 proc. i vinst. Herr Fredholm har sagt, att han gjort detta därför att det icke fans några fullständiga uppgifter rörande de fyra yngre. Men den omständigheten är dock af största vikt, ty Kongl. Maj:t har föreslagit öfvergångsbestämmelserna just med hänsyn till dessa fyra yngre fabriker. Vidare får man ej förbise, att herr Fredholm ej blott utgått från förhållandena under endast ett år utan äfven i fråga om vinstens beräkning slagit ihop alla fabrikerne. Komiterade ha förfarit på ett helt annat sätt, som synes mig riktigare. I komitén voro tillkallade sakkunnige för sockerindustrien; de uppgjorde en beräkning, som återfinnes på sid. 65 i komitébetänkandet, men denna beräkning refuserades af komitén såsom allt för partisk. Då uppgjorde komitén en annan beräkning, der man icke slog ihop hela vinsten för alla fabrikerne, utan tog medeltalet för fyra år för vissa namngifna fabriker, och då kommo komiterade till det resultat, att t. ex. fabriken vid Örtofta skulle, om man lagt ett rendement af 9 proc. till grund för beskattningen, hafva gjort en förlust af 47,000 kronor. Det är hvad man har att hålla sig till. Under sådana förhållanden och då dessa fabriker arbetat på grund af en situation, som lagstiftningen sjelf skapat, kunde jag icke vara med om en sådan brusque behandling som den herr Fredholm förordat. Man kan möjligen anse att denna öfvergångstid bör förkortas. Det är en sak som jag icke kan bedöma. Derom vill jag icke yttra mig. Jag har endast velat förklara, hvarför jag icke instämt i dessa reservationer. Och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till min reservation på det sätt, att kammaren måtte bifalla utskottets förslag med det af mig gjorda tillägget.

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverknigen i riket.

(Forts.)

Ang. ny för-
ordning om
beskattning
af hvitbets-
sockertill-
verkningen i
riket.

(Forts.)

Herr vice talmannen Danielson: Jag har nödgats begära ordet med anledning af herr grefve Hamiltons yttrande. Han påstod att jag talat om Gotlands biskop. Det har jag visst icke gjort, utan antingen har herr grefve Hamilton icke hört hvad jag sagt eller ock har han fått tag i biskopen af egen tillskyndelse. Hvad jag framhöll var, att om Gotland finge den förmån, som här är ifrågasatt, skulle samma förmån kunna anses böra lika mycket tillkomma andra landsorter; och med hänsyn till det handtag grefve Hamilton ville gifva Gotland, skulle jag vilja bedja herr grefven att vid andra tillfällen, då det gäller andra orter visa den vänligheten att gifva äfven dem ett sådant handtag.

Nu sade herr grefven att han icke kände till, om Öland behöfde detta handtag. Men om herr grefven skulle vilja göra sig lika väl underrättad om Öland, som han nu anser sig vara det om Gotland, så tror jag han skulle finna, att detta handtag behöfdes lika så väl der, och kanske på samma sätt med andra orter. Långt ifrån att missunna gotländingarne, vill jag blott att samma förmåner, som beviljas dem, må komma andra landsänder till del.

Det är med mycket nöje jag finner herr grefve Hamilton nu stå på samma sida som vi med afseende å främjandet af jordbrukets bästa. Då vi förut haft före andra frågor om jordbruket, har den värde talaren haft en annan mening. Långt ifrån att misstycka hans uppträdande nu, skall jag endast be att få påräkna herr grefvens samma välvilja, när det kan gälla den ort jag tillhör och andra orter inom landet.

Herr Johansson i Noraskog: Det undantagsförhållande, som egde rum under förmiddagen, då kammaren upplöstes midt under brinnande sammanträde, för att se på något, som icke kan anses tillhöra Riksdagens angelägenheter, gör att tiden är dyrbar nu, och jag skall därför icke spilla många ord på den undantagslagstiftning, som är i fråga. Men för att man skall komma till något så när billig uppgörelse med afseende å det föreliggande öfvergångsstadgandet, så ber jag få tillkännagifva, det jag under för handen varande omständigheter skall understödja herr Fredholms förslag, på det att, om kammaren bifaller detta förslag, man i utskottet må hafva något att sätta emot Första Kammarens beslut i denna punkt. Det blir då kanske möjligt att åstadkomma sammanjemkning med afseende å öfvergångsstadgandena af den beskaffenhet, att man icke behöfver frukta för att öfvergångsåren blifva allt för många eller svårigheterna för de gamla fabrikerna allt för stora. Derfor förordar jag herr Fredholms reservation i denna punkt.

Herr Henricson: En föregående talares yttrande har gifvit mig anledning att begära ordet. — Det framhölls att, såsom en förberedande åtgärd för sockerbetsodlingen på Gotland, landbrukarne derstädes odlat foderbetor. I anledning häraf vill jag upplysa, att det är så stor skilnad mellan sockerbets- och foderbetsodling, att de icke kunna jemföras, och att foderbetsodlingen således icke i all-

mänhet kan betraktas såsom en förberedelse för odlingen af sockerbetor.

Jag yrkar afslag å reservationen.

Herr Collander: Då här blifvit af herr Fredholm framställt förslag, att den beslutade skatteförhöjningen skulle genast vidtagas, så vill jag nämna, att jag är gerna med på denna sak, men jag har icke hört, huruvida här är någon sympati för vidtagande af denna mer radikala åtgärd. Här har väl af vice ordföranden inom bevillningsutskottet blifvit framhållet att han, för att dermed kunna komma till en sammanjemkning inom utskottet, är med om nämnda förslag. Är det så att kammaren hyllar herr Fredholms åsigt, är jag dermed som sagt mycket belåten.

Vice ordföranden inom bevillningsutskottet sade, att det kunde vara möjligt att få en sammanjemkning inom utskottet. Det står alltid, synes mig, i vida fältet, om man kan få sådan till stånd i bevillningsfrågor, utan man blir der nog hänvisad att lösa frågan genom gemensam omröstning. Under sådana förhållanden och för den händelse flertalet ej skulle vilja gå så långt som herr Fredholm, yrkar jag bifall till den reservation, som jag jemte ett par andra ledamöter i utskottet afgifvit, nemligen att den af Kongl. Maj:t föreslagna öfvergångstiden för de nuvarande fabrikerna blir nedsatt från 4 år till 2 år. Det är nemligen af Kongl. Maj:t föreslaget två år för hvardera nedsättningen, och jag har velat att man skulle besluta nedsättning med ett år för hvarje period eller till 1895. — Skulle detta vinna kammarens bifall, har man åtminstone kommit till något bättre resultat, synes det mig, än om man antog Kongl. Maj:ts förslag, som förutsätter fyra år.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen: Herr talman, mine herrar! Under den föregående diskussionen i dag har intresset mycket lifligt omfattat frågan om nya fabrikers gynmande eller icke. Det har nu, trots starka protester, blifvit beslutadt af kammaren, att de nya fabrikerna icke skulle gynnas, och man har ansett det vara farligt att locka in på anläggningar i stor skala genom lindring i skatten. Det må nu vara, jag vill icke vidare uppehålla mig vid hvad som är beslutadt.

Nu behandlas en fråga, som förefaller mig i högsta grad vigtig för de nyare fabrikerna. Det kan icke förnekas, och det visar sig äfven af de siffror jag under förmiddagen till en del anförde, att de senast anlagda fabrikerna arbeta under ogynnsammare förhållanden än de gamla. Egarne af dessa nyanlagda fabriker hafva naturligtvis paräknat, att icke hastiga rubbningar skulle inträffa med afseende å skatteförhållandena. Vi torde alla väl minnas, huru, när Riksdagen beslöt den skrifvelse, som gifvit anledning till detta förslag, Riksdagen äfven beslöt, att skatten skulle höjas till halfva tullen. Redan detta var ett betydligt steg. Vidare beslöt Riksdagen att skrifva till Kongl. Maj:t och begära utredning med afseende å rendementet. Detta har skett, men Kongl. Maj:t har ansett det billigt och rättvist att gå varsamt tillväga. Jag medgifver att, sedan man en gång slagit

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket.

(Forts.)

Ang. ny för-
ordning om
beskattning
af hvitbets-
sockertill-
verkningen i
riket.

(Forts.)

in på den vägen att premiera denna industri, man väl kan beklaga detta, men att göra en så hastig brytning med det bestående, som här ifrågasatts i synnerhet i herr Fredholms förslag, synes mig vara ett hårdt slag för dem, som anlagt sådana fabriker och dervid påräknat, att icke några starkare brytningar skulle inträffa. Det är alldeles säkert att såväl denna industri som jordbruket skulle lida häraf, och vi kunna icke påstå, mine herrar, att icke hvitbetssockerfabrikationen i främmande länder blifvit i högsta grad gynnad, ty annars skulle icke denna industri der uppnått den ståndpunkt som den gjort. Derför synas goda skäl tala för att icke handla så brådstörtadt som här ifrågasatts, utan låta billighet och, om jag så får säga, någon rättvisa vederfaras de nu befintliga fabrikerne. Det blir en uppoffring för tillfället, men den försvinner snart nog inom några få år.

Hvad Gotland beträffar, så medgifver jag visserligen, att det är en nu för tiden sällsynt och för oss främmande sak att använda en undantagslagstiftning, men jag kan dock icke anse det annat än såsom önskvärdt att, då man icke kan eller vill bereda samma lättnad åt andra provinser, åtminstone Gotland måtte komma i åtnjutande af denna förmån. Denna sak har med styrka framhållits af representanten för Visby, och säga hvad man vill så är Gotland mera missgynnadt i afseende å sin ställning till fosterlandet än någon annan landsdel. Vi veta ju, hurudana kommunikationerna just nu denna vinter äro, och huru gotländingarne, bundna af isbandet och skilda från oss, hvarken kunna komma hit eller dit. Vi böra binda Gotland närmare vårt land, ty denna ö har förut varit mera skild från oss än någon annan landsända. Jag anser det därför vara mycket önskvärdt, om Gotland kunde få denna billiga förmån, och framtiden skall icke ångra hvad nutiden gör i detta afseende, det är min öfvertygelse.

Herr Beckman: Såväl af det anförande som nyss hållits af herr statsrådet och chefen för kongl. finansdepartementet som af åtskilliga yttranden, hvilka fälts under förmiddagen, har jag ytterligare stärkts i min förut fattade mening, att det vore lyckligt, om vi kunde på något sätt särskildt understödja Gotland. Å den andra sidan har jag samma uppfattning, som en kamrat på stockholmsbänken, nemligen att man redan tidigare än som nu är föreslaget kunde ålägga fabrikerne den högre beskattningen.

Under sådana förhållanden tillater jag mig yrka bifall till herr Fredholms reservation men med det af grefve Hamilton i hans reservation föreslagna tillägg rörande Gotland.

Herr Bengtsson: Hvad beträffar den föreslagna förmånen för Gotland, så vill jag icke motsätta mig den. Deremot kan jag icke neka till att det förefaller mig besynnerligt att herr Fredholm skall hålla på sin reservation angående tiden för tillämpningen af detta beslut. Han sade i sitt anförande, att staten icke hade skyldighet att gifva något understöd åt de på senare åren anlagda fabrikerne, om dessa icke kunde bära sig redan under de första åren. Jag skulle icke säga något härom, om dessa fabriker nu komme och begärde

understöd; men så är ej förhållandet, man anhåller blott om att hela fabrikationen ej skall allt för hastigt bli ålagd en förhöjd skatt, som de sist anlagda fabriker ej förmå att bära. De första som de sista af dessa fabriker hafva icke uppvuxit under oskydd, utan de hafva alla uppvuxit under det af Riksdagen förut bestämda skyddet. Att man nu skulle komma och taga bort detta skydd, eller pålägga dessa fabriker i Skåne, på hvilka nedlagts millioner kronor i kostnader, en så hög beskattning, att de skulle gå under, detta är för hårdt, helst man icke kunnat ådagalägga, att dessa sist anlagda fabriker haft så stor förtjenst på sin verksamhet, utan tvärtom, som visadt är, en af de sist anlagda fabriker, den vid Örtofta, på ett år skulle förlorat 47,000 kronor om den nu föreslagna skatten skulle varit tillämpad. Jag kan icke anse det vara Riksdagen värdigt att försöka qväfva en industri, som uppvuxit under det skydd vi hittills haft. Jag har icke protesterat mot denna beskattning på de äldre fabriker, ty jag medgifver, att de haft stor vinst och kanske kunna bära denna börda, men, såsom jag på förmiddagen sade, tror jag knappt, att de fabriker, som på sista tiden uppstått i Skåne, skola förmå att bära den skatt, som vi i dag pålagt.

Ännu en gång upprepar jag, att jag anser det Riksdagen ovärdigt, om den skulle så hastigt pålägga denna skatt, att de fabriker, som uppkommit under senare åren skulle gå under.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och afslag å herr Fredholms reservation.

Herr Collander: Då jag biträdt grefve Hamiltons reservation om ett undantag för Gotland, men, om kammaren skulle dela min åsigt om öfvergångstidens inskränkning till två år, jag icke samtidigt härmed yrkat, att undantagsbestämmelsen för Gotland skulle få följa med, hvilket säges vara nödigt då båda tillhöra samma punkt, så ber jag att få återtaga mitt förra yrkande och anhåller om bifall till såväl min reservation om öfvergångstidens inskränkande till två år som grefve Hamiltons reservation angående särskild bestämmelse för Gotland.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Derunder hade yrkats: 1:o) bifall till utskottets förslag; 2:o) bifall till herr grefve Hamiltons under öfverläggningen framställda förslag; 3:o) bifall till herr J. H. G. Fredholms reservation; 4:o) bifall till herr Beckmans under öfverläggningen väckta förslag och 5:o) bifall till det af herr Collander i hans senare anförande framställda förslag. Herr talmannen upptog till proposition hvart och ett af dessa yrkanden och fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till herr Fredholms reservation. Då votering likväl begärdes, gaf herr talmannen, för bestämmande af kontrapositionen, förnyade propositioner å de återstående yrkandena, af hvilka det, som afsåg bifall till utskottets förslag, nu förklarades hafva de flesta rösterna för sig. Men jemväl i fråga om kontrapositionen äskades votering, i följd hvaraf, och sedan till kontraposition i denna votering antagits bifall till grefve Ha-

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverknigen i riket.

(Forts.)

Ang. ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket.

miltons förslag, nu först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående det vid föreliggande författningsförslag ifrågasatta öfvergångsstadgande antager yrkandet om bifall till utskottets förslag, röstar

(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit det af herr greve Hamilton under öfverläggningen framställda yrkande.

I den votering, som anställdes enligt denna voteringsproposition, röstade 119 ledamöter ja och 59 nej; och erhöll alltså propositionen för hufvudvoteringen följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren beträffande lydelsen af det vid föreliggande författningsförslag ifrågasatta öfvergångsstadgande bifaller herr J. H. G. Fredholms vid bevillningsutskottets betänkande n:o 3 fogade reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren antagit utskottets förslag till lydelse af nämnda stadgande.

Denna senare omröstning visade 133 ja mot 47 nej; hvadan kammaren bifallit herr Fredholms reservation.

Rubriken till författningsförslaget godkändes.

Utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan förklarades vara genom kammarens redan i ämnet fattade beslut besvarad.

Härefter föredrogs

Punkten 1,

som lades till handlingarna.

§ 2.

Till kammarens afgörande förelåg vidare sammansatta bevillnings- och lagutskottets betänkande, n:o 1, rörande vissa delar af Kongl. Maj:ts proposition n:o 2 med förslag till ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket.

Sedan uti förenämnda proposition Kongl. Maj:t, under återopande af densamma bifogadt protokoll öfver finansärenden för den 16 december 1892, föreslagit Riksdagen att antaga ett propositionen bilagdt förslag till förordning om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket, hade bevillningsutskottet, till hvilket omförmälda proposition blifvit hänvisad, ansett nödigt att med afseende å art. IV, om ansvar för öfverträdelse af förordningens föreskrifter, sammanträda till öfverläggning med lagutskottet; med anledning hvaraf nämnda del af ifrågavarande författningsförslag blifvit, i den ordning 47 § riksdagsordningen föreskrifver, behandlad af sammansatt bevillnings- och lagutskott.

I föreliggande betänkande hemstälde det sammansatta utskottet: att Riksdagen, med förklarande att Kongl. Maj:ts förslag till art. IV i förordning om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket icke kunnat oförändradt bifallas, måtte för sin del antaga ett utskottet utarbetadt förslag till bestämmelser uti ifrågavarande afseende.

Om ansvar för öfverträdande af föreskrifterna i föreslagna ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket.

Efter uppläsande af denna utskottets hemställan anförde

Herr Johansson i Noraskog: Jag skall tillåta mig hemställa, att, för tids vinnande, paragraferna i det föreliggande förtattningsförslaget icke må uppläsas, utan endast numren uppropas.

Den sålunda gjorda hemställan bifölls af kammaren, hvarefter §§ 20—27 godkändes.

För § 28 hade utskottet föreslagit följande lydelse:

Den, som innehar eller innehaft befattning såsom kontrolltjänsteman, vare förbjudet att röja tillverkares yrkeshemlighet eller affärsförhållanden. Gör han detta och framgår ej af omständigheterna, att han om den hemlighet eller de affärsförhållanden erhållit kännedom å tid, då han dylik befattning ej innehaft, straffes med böter från och med *ett*hundra till och med *ett*tusen kronor. *Sker det för att göra skada eller begagnar han sig af berörda yrkeshemlighet eller affärsförhållanden till egen eller annans fördel, då må till fängelse från och med en månad till och med två år dömas, der ej efter allmän lag högre straff följer.*

Har i nu omförmälda hänseenden genom kontrolltjänstemans åtgöranden skada uppkommit, vare han ock skyldig den till fullo godtgöra.

Om ansvar för öfverträdande af föreskrifterna i föreslagna ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket.
(Forts.)

I fråga härom anförde:

Herr Lilienberg: Jag har i paragraf 28 ett yrkande att framställa. Jag vill nemligen yrka, att de föreslagna bötesbestämmelserna måtte blifva i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts förslag. Utskottet har gjort den ändring, att latituden satts från 100 till 1,000 kronor i stället för såsom den i Kongl. Maj:ts förslag är satt från 50 till 1,000 kronor.

Denna paragraf, som innefattar straff för förseelse af kontrolltjensteman, är affattad i hufvudsaklig öfverensstämmelse med motsvarande paragraf i lagen om skydd mot yrkesfara i afseende på yrkesinspektör; och ansvarsbestämmelserna i afseende på böterna der äro bestämda från 50 till 1,000 kronor.

Det synes mig vara skäl, att när utskottet i öfrigt tagit innehållet ordagrant från denna lag, man då äfven bibehåller bötesbestämmelserna sådana de äro i denna lag om skydd mot yrkesfara affattade.

Ett liknande yrkande, som jag nu framställt, har blifvit framställt i Första Kammaren och är af den kammaren bifallet.

Jag yrkar därför, att i afseende på bötesbestämmelserna Kongl. Maj:ts förslag måtte bifallas.

Herr Wester: Med anledning af det yrkande, som blifvit gjordt af herr Lilienberg, får jag upplysa, att utskottet gjort sådan ändring, som blifvit omnämnd, i följd deraf, att utskottet ansett det rättast att bringa § 28 i öfverensstämmelse med § 24, som redan är antagen. Bötesansvaret är i sistnämnda paragraf stadgad från 100 till 1,000 kronor.

Då emellertid Första Kammaren har antagit den föreslagna förändringen för att bringa paragrafen i öfverensstämmelse med, såsom det nämnts, lagen om yrkesfara, får jag, efter samråd med mina kamrater i lagutskottet från denna kammare, förklara, att vi icke hafva något mot en sådan förändring.

Herr Lilienberg: Jag ber att få förtydliga mitt förra yrkande.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag endast med den förändring, att ordet »etthundra» måtte utbytas mot »femtio».

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad och efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, godkändes paragrafen med den af herr Lilienberg föreslagna förändring, eller att ordet »etthundra» utbyttes emot »femtio».

§§ 29—31.

Godkändes.

Beträffande § 32, innefattande utskottets förslag till bestämmelser rörande fördelningen af de böter, som enligt den föreslagna nya förordningen kunde komma att ådömas, anförde:

Herr Persson i Stallerhult: Med afseende derå, att det i § 32 är föreslaget, att af de böter, som komma att ädömas enligt denna lag, en tredjedel skall tillfalla kronan och två tredjedelar åklagaren, kan jag icke finna annat, än att samma fördelningsgrund bör följas här som i åtskilliga andra författningsförslag, som af Riksdagen under de senare åren antagits, eller att hela bötesbeloppet tillfaller kronan.

Jag tager mig därför friheten yrka, att böter, som enligt denna förordning ädömas, tillfalla kronan.

Om ansvar för öfverträdande af föreskrifterna i föreslagen ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverknigen i riket.

(Forts.)

Herr greve Hamilton: Beträffande en sådan författning som denna, finnes det väl dock särskilda skäl, hvarför man vill lemna åklagaren en uppmuntran till åtal. För öfrigt ber jag få fästa uppmärksamheten på att man vid denna författnings omarbetning sökt bringa densamma i närmaste öfverensstämmelse med bränvinstillverkningslagen.

Jag skall därför be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes icke. Paragrafen godkändes med den lydelse, som af utskottet föreslagits.

§§ 33 och 34 äfvensom rubriken till art. IV.

Godkändes.

§ 3.

Föredrogs vidare Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2, angående vidtagande af anordningar för att bereda

beväringssynglingar kunskaper i rätt- och välskrifning samt i räkning. Uti en till utskottet öfverlemnad motion, n:o 184, har herr *G. W. Svensson* i Rydaholm hemställt, »att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes vidtaga sådan anordning, att beväringssynglingar, som icke hafva nöjaktiga kunskaper i rätt- och välskrifning samt räkning, måtte beredas tillfälle att minst 2 timmar dagligen under den på exercisplatsen bestämda öfningstiden erhålla kostnadsfri undervisning i nämnda ämnen».

Ang. vidtagande af åtgärder för att bereda beväringssynglingar kunskaper i rätt- och välskrifning samt i räkning.

På anförda skäl hemstälde emellertid utskottet, att motionen icke måtte föranleda till någon kammarens åtgärd.

I en vid utlåtandet fogad reservation hade deremot herrar *Hammarlund*, *Fr. Berg* och *Norman* hemställt:

»att kammaren för sin del måtte besluta, att Riksdagen i skrifvelse anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke sådan anordning kan vidtagas, att beväringssmän, som sakna nöjaktiga kunskaper i rätt- och välskrifning samt räkning, må under vapenöfningstiden erhålla undervisning i nämnda ämnen.»

Ang. vidtagande af åtgärder för att bereda beväringssynglingar kunskaper i rätt- och välskrifning samt i räkning.

(Forts.)

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Svensson i Rydaholm: Da jag är 1890 första gången framkom med denna motion, gjorde jag det därför, att jag insåg behöfvat af en repetitionskurs för till mera mogen alder komna ynglingar särskildt i de ämnen, räkning och skrifning, som äro mest behöfliga för det praktiska lifvet.

Det utskott, som är 1890 behandlade min motion, yttrade sig ganska välvilligt om densamma, men ansåg sig böra afstyrka den därför, att tiden för beväringsofningarne vore för kort, och att så mycken tid som möjligt måste egnas åt de militära öfningarne. Detta var hufvudskälen för utskottets afstyrkande år 1890 af min motion.

Då nu, genom nästlidet års urtima riksdags beslut, värnpligtstiden blifvit mer än fördubblad, ansåg jag mig hafva tillräcklig anledning att ånyo framkomma med motionen. Emellertid har det nuvarande utskottet behandlat densamma ganska ogunstigt. Det anför för afslag alla möjliga, jag höll på att säga bade rimliga och orimliga skäl. Jag tror likväl, att saken är ganska behjertansvärd och att den förtjenat ett välvilligare bemötande från utskottets sida än den fått. Det är alldeles säkert, att en anordning i det syfte jag föreslagit skulle mottagas med mycken tillfredsställelse af de beväringssynglingar, som äro i behof af en dylik undervisning. Jag skall icke tillåta mig att vid denna sena timme ingå i någon granskning af utskottets betänkande. Jag vill medgifva, att mitt förslag om två timmars daglig undervisning gar väl langt.

Då nu vid betänkandet finnes fogad en reservation, som går i en ganska moderat rigtning, och mot hvilken reservation jag icke har något att anmärka, skall jag be att få yrka bifall till denna reservation och afslag på utskottets betänkande.

Herr Zotterman: Utskottet har ansett sig icke kunna tillstyrka bifall till den föreliggande motionen om beredande af undervisning i vissa ämnen åt beväringssynglingar på de skäl, som i utlåtandet här blifvit anförda. Hufvudskälet för utskottets afstyrkande har dervid varit den omständigheten, att vi i vårt land hafva obligatorisk folkskoleundervisning, att folkskolestadgan föreskrifver en bestämd minimikurs, före hvikens inhemtande ingen tillerkännes rätt till afgangsbetyg från folkskolan, och att i denna minimikurs ingå just de ämnen, hvarom motionen talar, eller kunskaper i rätt- och välskrifning samt räkning.

Vi veta alla, hvilka stora afgifter äro afsedda för folkundervisningen, och vi veta äfven, huru stora kostnaderna äro för de militära öfningarne. Då nu den tid, som på beväringssläget är afsedd för beväringarnes militära öfningar, anses — enligt hvad alla fackmän förklarar — vara alldeles nödvändig för att bibringa beväringen det minimum af militära färdigheter, som erfordras för att han skall kunna med framgång deltaga i försvaret af sitt fosterland, har utskottet icke ansett det vara lämpligt att genom anordnande af folkskoleundervisning för beväringen borttaga något af denna tid och således äfven indirekt af det anslag, som för de militära öfning-

garne är afsedt. Ty det torde vara gifvet, att det är nödvändigt, att hvarje anslag användes för sitt särskilda ändamål.

Vidare synes icke motionären i sin motion hafva helt framhallit, hvad han verkligen afser med densamma. Han har icke sagt, hvilka kurser som skulle genomgas med beväringssynglingarne, ej heller för hvilka af dem han fordrar undervisning. Han har icke heller sagt, hvad han menar med uttrycket »nøjaktiga kunskaper». Men utskottet har för att erhålla nödvändiga upplysningar gått till de handlingar, af hvilka man kan få en någorlunda klar uppfattning om de för första gången vapenöfvade beväringsskyldiges kunskaper, eller kongl. krigsvetenskapsakademiens handlingar. Om man ser efter i dem, finner man, att år 1883 befunnos af 25,504 i skrifning pröfvade 7,781 eller 30.5 procent hafva god färdighet, 16,770 eller 65.7 procent ha någorlunda färdighet och 953 eller 3.8 procent sakna färdighet. Af 29,329, som år 1885 pröfvades, hade 9,694 eller 33.1 procent god färdighet, 18,983 eller 64.7 procent någorlunda färdighet och 652 eller 2.2 procent saknade färdighet. År 1890 åter hade af 23,331 pröfvade 9,460 eller 40.54 procent god färdighet, 13,617 eller 58.37 procent någorlunda färdighet och 254 eller 1.09 procent saknade färdighet.

Hvilka af dessa är det nu motionären menar skulle underkastas den föreslagna undervisningen i skrifning? Är det de som »sakna färdighet» eller 1.09 procent af de beväringsskyldige, som motionären menat, har det syns utskottet, att anordning af undervisning för ett sadant fatal vore alltför besvärlig, och att inga åtgärder dertför torde böra vidtagas. Har åter motionären afsett dem, om hvilka krigsvetenskapsakademien begagnat uttrycket »någorlunda öfvade», blir det 58 procent af de beväringsskyldige, som skulle undervisas, eller med tillägg af de nära 2 procent, som »sakna färdighet», inalles 60 procent af hela antalet. Skola vi då undervisa i skrifning och räkning dessa 60 procent, d. v. s. 60 beväringar af 100, framställer sig genast den frågan, hvarest vi skola undervisa dem. Kan det gå för sig i kasernerna eller i barackerna? Svaret derpå lär blifva nekande. Man måste således hafva särskilda undervisningslokaler, men kostnaderna för dessa lokaler med tillbörlig materiel äro icke på minsta vis antydda eller beräknade i föreliggande motion. Man kan således säga, att frågan föreligger i ett alltför outredt skede för att man med fog skulle kunnat tillstyrka bifall till motionen.

Da vidare undervisningen i de 3 ämnen, om hvilka motionen talar, naturligtvis skulle afse beväringens praktiska nytta för framtiden, har det förefallit utskottet, som om motionären glömt något väsentligt, något som utgör sjelfva grunden för förmågan att uppsätta en handling, nemligen konsten att läsa väl innantill och af det upplästa fatta innehållet. Men någon sådan undervisning förutsätter icke motionären, och detta torde få betraktas som en brist i hans motion.

Utskottet har här i sitt betänkande anført, huru pröfningen i skrifning med de beväringsskyldige utfallit. Om deras kunskaper i räkning har man deremot icke kunnat få en sådan utredning. Det kommer sig deraf, att en sådan utredning icke har skett i allmänhet, men utskottet har ansett sig med fullt skäl böra antaga,

Ang. vidtagande af åtgärder för att bereda beväringssynglingar kunskaper i rätt- och väl-skrifning samt i räkning.

(Forts.)

Ang. vidtagande af åtgärder för att bereda beväringssynglingar kunskaper i rätt- och välskrifning samt i räkning.

(Forts.)

att den skulle ställa sig ungefär enahanda som i fråga om skicklighet i skrifning. Emellertid kan detta förhållande icke på något sätt inverka på det antal, som enligt utskottets förmenande bör deltaga i en sådan undervisning. Motionären har för öfrigt framhållit såsom önskligt och gifvet, att de, som förut egde färdighet, icke behöfde undervisas. Gent emot detta kan man säga, att skola 60 af 100 beväringssynglingar så att säga tvingas till skolbänken, men 40 ynglingar på 100 vara fria, då frågas, om man i detta fall kan tänka sig, att det goda, som motionären åsyftar, nemligen att göra vistelsen på lägret angenäm, kommer att förverkligas. För dessa 60 ynglingar, som skola sitta inne och arbeta och derunder måste tänka på de 40, som gå fria, tror jag ej, att denna undervisning blir så tilltalande.

Men utskottet har för sin del icke kunnat annat än erkänna det goda syftet med motionen, nemligen att göra vistelsen vid lägret så angenäm som möjligt, och utskottet har ansett, att man borde anordna föreläsningar i allmännyttiga ämnen, hvarunder man icke behöfde skilja de 40 från de 60. Alla kunde deruti deltaga och åhöra föredrag, bildande för dem alla, och man behöfde då icke ställa i utsigt särskilda uppoffringar för anskaffande af undervisningslokaler. Hade motionären åsyftat något sådant, förefaller det mig, att utskottet hade kommit att tillstyrka en skrivelse i den riktningen. Hvad åter beträffar reservationen, så förefaller det mig att, om också densamma innehåller en afvikelse från motionen, nemligen i det afseende, att reservanterna icke vilja bestämt förordna två timmars daglig undervisning, så står dock det faktum kvar, att då de tillstyrkt anordnande af undervisning i skrifning och räkning, så ha de också i och med detsamma tillstyrkt de stora kostnaderna för anskaffandet af de behöfliga undervisningslokalerna med dem tillhörande behöflig undervisningsmateriel.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och afslag å reservationen.

Herr Hammarlund: Herr talman! I denna sena timme skall jag icke säga många ord i frågan. Jag vill endast erinra derom, att omedelbart efter urtima riksdagens beslut om de 90 dagarna var det en officer, som i en tidskriftsuppsats iemnade en skildring af beväringsslifvet, sådant det skulle gestalta sig under de 90 dagarne. Efter att hafva framhållit, att den värnpliktige får kläder, föda, husrum o. s. v., yttrar författaren, löjtnant C. A. Wulff, följande beaktansvärda ord:

»Derjemte får den värnpliktige undervisning. Denna är dels allmänbildande, dels militär. Den allmänbildande utgöres af repetition i läsning, hvari kunskapen för många vid ankomsten är ganska klen. Uti undervisningen inflickas vårt lands geografi, historia, umgängeslära, hvarjemte särskild uppmärksamhet egnas karakterens utbildning. Man söker bibringa ynglingen hederskänsla, öppenhet, ärlighet, pålitlighet, nykterhet, sedlighet, ordning, fosterlandskärlek och gudsfruktan — med ett ord, de ädlaste känslor, som äro nedlagda uti ett människobrost, söker man här komma att gro och skjuta växt. Detta blir ock i högre grad möjligt, då öfningstiden

blir förlängd, ty utan att ynglingen kommer i besittning af sådana egenskaper, som dessa dygder alstra, kan den värnpliktige ej bli en 'god soldat'. — Han undervisas äfven uti sjukdomslära, får lära att praktiskt anlägga förband och sköta sin kropp, så att han dels kan förekomma sjukdom, dels förstå att reda sig vid sjukdomstillfälle, såsom sårad o. s. v.»

Nu har en motionär här i kammaren sökt att i någon ringa mån få förverkligadt detta vackra framtidsperspektiv. Han har velat, att den värnpliktige skulle utbildas, såsom de i nyss citerade författaren säger, till en »god soldat» och därför föreslagit, att undervisning i i skrifning och räkning skall meddelas honom utöfver den rent militära bildningen. Men då kommer utskottet och säger: det går icke an, det finnes icke några lokaler; ej heller finnes någon tid öfrigt till denna undervisning o. s. v.

Jag för min del tror dock, att om det finnes god vilja, det vore möjligt att göra något i den riktning, som här ifrågasatts. Det är visserligen riktigt, såsom en föregående talare sagt, att frågan är outredd, men just därför att den är outredd, hafva reservanterna tillstyrkt en skrifvelse i mycket allmänna ordalag. Vi hafva icke ifrågasatt en eller två timmars undervisning, utan öfverlemnadt frågan i hela dess vidd till Kongl. Maj:t och hemställt, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke en sådan anordning kan vidtagas, att beväringmän, som sakna nöjaktiga kunskaper i rätt- och väl-skrifning samt räkning, må under vapenöfnings-tiden erhålla undervisning i nämnda ämnen. Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *Svensson* från Karlskrona och *Norman*.

Herr Alsterlund yttrade: Herr talman, mine herrar! Beväringsofningarna påga, såsom många af herrarne torde veta, under söckendagarna 8 timmar och under helgdagarna i allmänhet 2 timmar. Dertill kommer den tid, som åtgår för persedelvärd, putsning och snygghet i barackerna o. s. v., så att man kan säga, att beväringssynglingarne äro upptagna 10 1/2 timmar om dagen. Öfningarna äro för dem ganska tröttande just därför att de äro ovana dervid, och det visar sig också att, när beväringarne blifva fria från öfningarna, de öfverlemnna sig åt hvilat.

Jag tror icke att, om man sökte införa undervisning i de ämnen, som motionären föreslagit, och derigenom ökade öfningen med ett par timmar om dagen, den trötta beväringssmannen skulle hafva någon nytta deraf. Dessutom förhåller det sig verkligen så, att det saknas lokaler, ty det är ju icke någon liten styrka, som skulle komma i fråga att öfvas. Antalet uppgafs af herr Zotterman till 58 0/100, således öfver halfva antalet af de beväringssynglingar, som äro på hvarje öfningsplats. Det behöfs lokaler för att anordna sådan undervisning, men sådana finnas, som sagdt, icke, och det skulle blifva alldeles för dyrt att anskaffa sådana.

Motionären yttrade, då han hade ordet, att han trodde, att om man införde den undervisning under vapenöfningarna, som han åsyfta-

Ang. vidtagande af åtgärder för att bevede beväringssynglingar i kunskaper i rätt- och väl-skrifning samt i räkning.
(Forts.)

Ang vidt-
gande af åt-
gärder för
att bereda
beväring-
ynglingar
kunskaper
i rätt- och väl-
skrifning
samt i räk-
ning.
(Forts.)

de, det skulle helsas med mycken glädje af beväringssynglingarna. Jag tror icke det. Jag tror tvärtom, att de 60 eller 58 % af beväringssynglingarna, som, när de militära öfningarna för dagen eller för en viss öfningstid afslutats, skulle tvingas att gå till sådana öfningar som motionären föreslagit, skulle göra det mycket ogerna, da de sägo, att en stor del af kamraterna voro fria.

Herr Hammarlund läste nyss upp en berättelse ur en tidning af en löjtnant Wulff, hvare denne säger, att de värnpligtige skola, sedan nu de 90 dagarna blifvit antagna, få öfning i fäderneslandets historia, i läsning, skrifning och räkning o. s. v. Jag vet icke, hvarifrån löjtnant Wulff fått detta, men säkert är, att han icke är någon auktoritet att sätta tro till i detta fall. Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hedlund: Herr talman! Vi stå nu inför inlösendet af många vackra löften i afseende å vår beväring, men får man döma af utskottets utlåtande, synes liqvideringen icke blifva den lättaste och snabbaste. Jag skall emellertid be att få påpeka, att sådan utbildning, som af reservanterna och motionären begäres, ju har sin betydelse äfven i rent militäriskt afseende. Det är ju icke tu tal om, att den värnpligtige under krigstid kan komma i tillfälle att göra sitt land goda tjenester genom att han förstärker skriva några ord på en papperslapp eller läsa skrifvet — hvilket ej på långt när så många kunna som att läsa tryckt — eller äfven genom att kunna göra några enkla räkningar. Framför allt bör detta vara af betydelse för trängen, hvars manskap så godt som uteslutande består af värnpligtige.

Ur den synpunkten, nemligen att den af motionären föreslagna undervisningen gäller färdigheter, som kunna blifva af gagn under krig, skall jag be att få yrka bifall till reservationen.

Herr Hedin: Jag vet icke, herr talman, huruvida den af en föregående talare åberopade löjtnanten kan anses vara en auktoritet i frågan eller icke, men det vet jag, att han icke är ensam om den mening, han uttalat, utan att den af militärer, och högre militärer, har predikats i öfver 18 år, nemligen att, om man erhöle en någorlunda betydlig utsträckning af beväringssynglingarna, dessa skulle blifva en »folkhögskola». Men det var på den tiden, det var — före urtima riksdagen.

Herr Carl Ericson: Herr talman! Endast ett par ord för att framhålla, att det syfte, som uttalats i motionen, måste tilltala armén på det lifigaste. Det är glädjande för armén, att en sådan motion framkommit, ty denna motion utgör — det kan icke förnekas — ett tecken, att landet hyser förtroende för den utbildning, som meddelas de unge männen i arméns skolor. Detta förtroende har naturligen vunnits af den erfarenhet, hvartill man kommit beträffande våra volontärs- och korporalskolor.

Men, såsom utskottet säger, under den tid, då öfningarna icke äro utsträckta till mer än 90 dagar, behöfves denna tid, derom ber

jag herrarne vara öfvertygade, mer än väl till de rent militära öfningarna. Det finnes måhända mängen, som föreställer sig att, då det regnar en eller flera dagar, man då icke på lämpligt sätt kan sysselsätta de unga beväringmännen, men det är ett misstag. Jag kan försäkra, att om det regnar hela dagen, en, två eller tre dagar, så användas dessa dagar det oaktadt för det militära på ett fruktbarande sätt. Inne i kasernen grupperas de värnpligtige med ett befäl i hvarje grupp; i en grupp genomgår befälet soldatinstruktionen, redogör och förklarar densamma; i en annan grupp är geväret framme, och befälet tager sönder detsamma och förklarar, huru dess olika delar verka, huru det åter hopsättes, inoljas, skall skötas och dylikt. I en annan grupp genomgås de enklaste begreppen för bevakning såväl under marsch som under hvila. Slutligen har man alltid tillfälle att dels i barackerna och dels i marketenterierna anställa rigtöfningar. Med ett ord, äfven då regniga dagar inträffa, äro de militära öfningarna fullt fruktbarande.

Ja, det är visserligen sant, som en talare nyss nämnde, att vi alltid framhållit, att den dag, då de värnepligtiges öfningar blefve väsentligen utsträckta, skulle dessa öfningar blifva gagneliga icke eadast ur rent militärisk synpunkt, utan äfven för den allmänna bildningen, och det stå vi allt fortfarande fast vid, och hoppas, att den dag förr eller senare skall komma, då vi få tillfälle att äfven i handling ådagalägga detta; men så länge tiden för de värnpligtiges öfning ännu är inskränkt till 90 dagar, ligger det icke inom möjlighetens område, och har, såvidt jag vet, icke heller framhållits, att någon utbildning vid sidan af den militära skulle under dessa förhållanden kunna åstadkommas. Den dag åter igen, då landet är moget för en verklig, utsträckt värnpligt, den dag, då landet vill se sin armé uteslutande bestående af värnpligtige, då blir öfningstiden gifvetvis så lång, att man både under höst-, vinter- och vårmånaderna med säkerhet kan använda 2 å 3 timmar dagligen dels till slöjd och dels till sådana ämnen, som eljest kunna vara för det allmänna lifvet gagneliga. Och då skall verkligen armén kunna blifva en fortsättningsskola och lända landet till gagn icke allenast genom det skydd den lemnar, då krig utbryter, utan såsom en utbildande anstalt jemväl för fredens värf. Jag ber herrarne vara öfvertygade om, att armén då skall efter sin bästa förmåga söka motsvara ett sådant förtroende från landets sida.

Herr Östberg: Herr talman! Jag skall med största villighet erkänna, att till grund för motionen ligger en god tanke, och jag tror, att I alla, mine herrar, vilja erkänna detsamma, eller att man bör sträfva derhän, att vid beväringsofningarna undervisning måtte meddelas icke uteslutande i vapenöfningar, utan äfven i någon mån i sådana saker, som kunna vara nyttiga för medborgare i allmänhet. Jag vill icke säga som den näst föregående talaren, att man ovilkorligen måste vänta dermed, tills vi fått vida längre utsträckt öfningstid än 90 dagar; men jag tror å andra sidan icke, att man bör bifalla motionärens eller reservanternas yrkanden. Ty för det första anser jag, att det icke är riktigt att tänka sig en undervisning,

Ang. vidtagande af åtgärder för att bereda beväringsofningarna kunskaper i rätt- och väl-skrifning samt i räkning.
(Forts.)

Ang. vidtrå-
gande af åt-
gärder för
att bereda
beväringss-
ynglingar
kunskaper i
rätt- och väl-
skrifning
samt i räk-
ning.

(Forts.)

uteslutande inskränkt till skrifning och räkning — detta är ju folk-
skolesaker, och jag tror, att man kan använda tiden bättre — och
för det andra får jag säga, att det förefaller mig något stötande
att tänka sig, att blott en del eller ungefär hälften af de värn-
pligtigtige skulle deltaga i denna undervisning, men deremot den
andra delen icke. Denna undervisning komme ovilkorligen att få
pregeln af strafflektioner, och jag tror, att den i stället för att väl-
kommas snarare skulle väcka motvilja hos dem, som skulle tvingas
att deltaga i dessa lektioner, under det att deras kamrater vore fria.
Jag tror slutligen, att man bör vänta något med saken, till dess man
fått öfningarna i verkligheten utsträckta till 90 dagar och till dess
krisstyrelsen fått tillfälle att ordna den rent militära sidan af saken.
Då blir det lättare att se, huruvida och i hvilken utsträckning man
kan införa undervisning i det syfte, som motionären har föreslagit.
Jag får på dessa grunder yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Månsson: Jag skall ej vid denna sena timme vidlyftigare
inlåta mig på diskussionen i denna fråga; men så mycket kan jag
icke underlåta att säga, att jag hyser stora sympatier för motionens
syfte. Man kan väl icke förneka, att om vi kunde komma derhän,
att beväringssynglingarne kunde få, så att säga, någon personlig
nytta af vistelsen vid mötet, så skulle denna vistelse af dem betraktas
med blidare känslor, än hvad nu är fallet. Jag är öfvertygad om
att derest man vill, så kan man också använda någon timme för att
meddela en sådan undervisning, vare sig så som motionären föreslagit
eller på något annat sätt. Vi veta, att fotfolksbeväringen icke har
mer än 8 timmars exercis på dygnet, och de återstående 16 timmarne
behöfver icke en yngling vid 21 års ålder använda till hvila. Således
torde man nog kunna använda 2 eller åtminstone 1 timme på dygnet
till en dylik undervisning.

Hvarför, mine herrar, har Danmarks folk med sådan kärlek
omfattat sin exercistid? Jo, därför, att man der har inrättat ett
slags skola, der en dylik undervisning meddelas de värnpligtige, och
om äfven vi i någon mån kunna sträfva hän i denna riktning, torde
det gå lättare att få en verklig utsträckt värnpligt till stånd, men
förrän vi slå in på den vägen, torde det blifva svårt att komma ett
fjät längre. Jag tror, att denna sak är så allvarsam, att förslaget
väl tål att tänka på. Säkert är, att det är nödvändigt för oss att
få en varm känsla väckt hos beväringssmannen, och ett medel härtill
torde vara att sysselsätta honom äfven med något annat än det rent
militära eller exercis, undervisning om geväret o. s. v.

Jag ber, herr talman, till den kraft och verkan det hafva kan,
få yrka bifall till reservationen.

Herrar *Linder* och *John Olsson* instämde häruti.

Herr *Svensson* i *Rydaholm*: Jag lofvar herrarne att icke
komma med något långt anförande, men jag anser mig dock böra i
någon mån bemöta herr *Zottermans* vidlyftiga resonnement. Han
klandrade mig först därför, att jag icke bestämdt angifvit de kurser,

hvari undervisning skulle meddelas de värnpligtige. Jag vill fråga, herr Zotterman, huru det här är möjligt att fastställa bestämda kurser, och hvartill skulle detta tjena? Vidare har han klandrat mig därför, att jag icke anställt beräkningar öfver de kostnader, som en sådan anordning skulle medföra. Huru skulle det kunna vara möjligt för en enskild motionär, som icke är fackman på det militära området, att anställa en sådan beräkning? Det är ju fråga om att lägga saken i Kongl. Maj:ts hand, och Kongl. Maj:t är ju i tillfälle att låta anställa dylika beräkningar.

Ang. vidtagande af åtgärder för att bereda beväringarnas kunskaper i rätt och välskrifning samt i räkning.

(Forts.)

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Kammaren afslog utskottets hemställan och antog det förslag till beslut, som innefattades i den af herr Hammarlund m. fl. vid utlåtandet fogade reservation; och skulle, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

§ 4.

I ordningen förekom härnäst konstitutionsutskottets memorial, n:o 6, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandling af utskottets utlåtande n:o 1 rörande väckt motion om ändrad lydelse af § 52 regeringsformen och § 33 riksdagsordningen.

Sedan kamrarne stannat i olika beslut beträffande utskottets i dess utlåtande n:o 1 gjorda hemställan i anledning af en inom Andra Kammaren af herr *E. Norman* väckt motion om ändring i nu gällande bestämmelser rörande sättet för utseende af kamrarnes talmän och vice talmän, hade utskottet, till sammanjemkning af de olika meningarne i nu föreliggande memorial hemställt:

att kamrarne, hvar för sig med frånträdande af sitt ifrågavarande beslut, måtte antaga ett af utskottet formuleradt förslag till ändrad lydelse af § 52 regeringsformen och § 33 riksdagsordningen att hvila tills vidare grundlagsenlig behandling, enligt hvilket förslag, med bibehållande af konungens rätt att utse kamrarnes talmän, hvardera kammaren skulle ega att inom sig utse *vice* talman; hvarjemte, vid samtidigt inträffande förfall för både talmannen och vice talmannen i någon af Riksdagens kamrar, en af kammarens öfriga ledamöter skulle af kammaren utses att tjenstgöra såsom talman.

I fråga härom anförde:

Herr Ljungman: Utskottet har, med anledning af riksdagsordningens föreskrift, ansett sig skyldigt att framlägga ett sammanjemkningsförslag; men då detta förslag redan blifvit förkastadt af Första Kammaren, och då det vidare — med hänsyn till det beslut, kammaren förut fattat i frågan — icke kan vara något skäl för kammaren att afgifva en opinionsyttring i den rigtning, sammanjemkningsförslaget angifver, skall jag inskränka mig till att yrka afslag å utskottets förslag.

Herr Johnsson i Bollnäs: Herr talman, mine herrar! Då utskottet hemställt, att kamrarne måtte antaga det föreliggande sammanjemkningsförslaget, anser jag, att utskottet förfarit i full öfverensstämmelse med grundlagens stadgande. Då kamrarne stannat i olika beslut, i det att Andra Kammaren i hufvudsak antagit motionärens förslag i frågan, men deremot Första Kammaren endast har antagit en del af hvad motionären föreslagit, så var det enligt min uppfattning utskottets pligt att i enlighet med § 63 riksdagsordningen söka sammanjemka de olika besluten, äfven om det resultat, som af denna sammanjemkning kunde framgå, i väsentlig mån afveke från utskottets egen uppfattning i sjelfva saken.

Då jag inom utskottet förordat ett försök till sammanjemkning, har jag velat tillkännagifva att, enligt min uppfattning, det icke är beroende på utskottets godtycke, huruvida ett försök till sammanjemkning skall af utskottet tagas i öfvervägande eller huruvida det resultat i frågan, som af sammanjemkningen blifver en följd, öfverensstämmer med utskottets uppfattning, utan fast mera derpå, huruvida de olika besluten stå i det förhållande till hvarandra, att de kunna, utan att grundlagens bestämmelser i detta afsende förtryckas, sammanjemkas. Det blir kamrarne som må afgöra, om ett dylikt försök till sammanjemkning skall leda till något resultat.

Hvad nu sjelfva frågan angår, så skulle jag under vissa förhållanden vara villig tillstyrka utskottets hemställan. Jag hör icke till dem, som vilja dekretera den satsen: allt eller intet, enär jag håller före, att kammaren, när den fattar sina beslut, bör taga all möjlig hänsyn till medkammarens uppfattning i samma fråga. Derest Första Kammaren antagit utskottets hemställan, skulle jag ansett mig böra hemställa, att jemväl denna kammare bort antaga utskottets hemställan, då förslaget går i den rätta riktningen, och den olägenhet som kan inträda, derest både talmannen och vice talmannen få förhinder — en olägenhet, som kan leda derhän, att den ena eller andra kammarens förhandlingar kunna för en tid omöjliggöras —, skulle afhjelpas. Jag skulle, säger jag, om Första Kammaren varit med om ett sådant förslag, för min del ej haft något emot att i så fall visa medkammaren tillmötesgående och biträda dess beslut.

Men nu föreligger icke ett sådant förhållande. Första Kammaren har nemligen afslagit utskottets sammanjemkningsförslag, och under sådana förhållanden kan jag ej finna något skäl, hvarför jag från min ståndpunkt skulle tillstyrka bifall till utskottets hemställan. Jag får därför, herr talman, yrka afslag.

Vidare anfördes icke. Utskottet hemställen afslogs.

§ 5.

*Ang. ändrad
lydelse af
§ 80 rege-
ringsför-
men.*

Föredrogs vidare konstitutionsutskottets utlåtande, n:o 7, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 80 regeringsformen.

I en inom Andra Kammaren väckt, till utskottets behandling hänvisad motion, n:o 7, hade herr *A. V. Ljungman* föreslagit, bland

annat, att Riksdagen måtte antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 80 regeringsformen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling.

Äng. ändrad lydelse af § 80 regeringsformen.

§ 80.

1. Hvarje svensk man är pliktig deltaga i fosterlandets försvar från och med det kalenderår, under hvilket han fyller tjuguet år, till och med det, under hvilket han fyller fyrtio. Huru denna värnpligt skall utgöras, fastställas i af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag.

2. Grunderna för ordnandet af krigsmagten till lands och sjös jemte de för krigsväsendets underhåll oundgängliga anslagen fastställas äfvenledes genom lag.

(Forts.)

Utskottet hemställde emellertid i föreliggande utlåtande:

»att Riksdagen måtte allenast på det sätt bifalla herr Ljungmans motion i förevarande del, att följande förslag till ändrad lydelse af § 80 regeringsformen antages att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

§ 80.

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

Hvarje svensk man är pliktig deltaga i fosterlandets försvar. Huru denna värnpligt skall fullgöras, derom stadgas i lag som af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftas.

Krigsmagten till häst etc. (lika med motstående lydelse) — — — samfäldt.

Krigsmagten till häst och fot så väl som båtsmanshållet af rotering och indelning förblifver vid de med landet och städerna upprättade kontrakter och indelningsverk, hvilka till deras hufvudgrunder skola orubbade vara intill dess Konungen och Riksdagen finna nödigt någon ändring deruti samfäldt att göra; kunnande ingen ny eller tillökad rotering, utan genom Konungs och Riksdags sammanstående beslut, tillkomma.

Varder genom särskild lag, med indelningsverkets upphäfvande, annan grund lagd för ordnandet af krigsmagten till lands och sjös, då må ej ändring i sådan lag göras utan af Konungen och Riksdagen samfäldt.

Ang. ändrad
lydelse af
§ 80 rege-
ringsför-
men.
(Forts.)

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Månsson: Jag får säga, att det förefaller mig besynnerligt, att vi skola göra en sådan grundlagsförändring som den här föreslagna. Det är, så vidt jag kan se, den förändringen att stadgarna för värnplikten skulle intagas i grundlagen och att för öfrigt de gamla bestämmelserna om knektekontrakten och indelningsverket skulle stå kvar. Jag tycker, att om man skall vidtaga en grundlagsförändring i dessa afseenden, så skulle man taga bort dessa gamla föräldrade bestämmelser om de nämnda förhållandena. Jag kan icke se, att man, när man skall ändra grundlagen, kan behålla kvar dessa gamla bestämmelser. Det är detta — att dessa bestämmelser stå i grundlagen — som i alla tider legat till grund för att desamma ej kunnat borttagas ur våra beslut, då det gått att reglementera förhållandet med rust- och rotehållare. Ja, nu skola vi göra en grundlagsförändring och så skola vi skriva in dem i grundlagen igen. Jag kan för min del icke vara med härom, utan jag tycker att, om man skall vidtaga någon förändring, man kunde stryka dessa föräldrade bestämmelser. Jag skall därför be att få yrka återremiss på detta betänkande, så att utskottet måtte få taga det i förnyadt öfvervägande. Jag har icke stillatigande kunnat låta det passera, utan ber att få vidhålla mitt yrkande om återremiss.

Herr Ljungman: En återremiss skulle i sjelfva verket ingenting tjena till; ty hvad angår de af herr Månsson i Trää klandrade senare momenten, så ligger i dem alls intet hinder för indelningsverkets afskaffande; det sista momentet har till och med skrivits just för det fall, att man skulle komma att tröttna på indelningsverket. Att dessa moment skulle kunna ersättas med vida kortare bestämmelser, medgifver jag gerna, och jag har till och med sjelf föreslagit något sådant, men då mången håller på dessa moment och de dessutom icke medföra någon olägenhet, fingo de stå kvar. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad, och sedan herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 6.

Om ändrad
lydelse af
§ 73 rege-
ringsför-
men.
Skedde föredragning af konstitutionsutskottets utlåtande n:o 8, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 73 regeringsformen.

I detta utlåtande hemställde utskottet, att herr *A. V. Ljungmans* ofvanberörda motion, n:o 7, i hvad den afsåge förevarande ämne, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan ntskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Ljungman, hvilken inom utskottet varit af skiljaktig mening och nu anförde: Med anledning af de förslag, jag väckt i afseende å 74 och 80 §§ regeringsformen, och då det icke kan vara lämpligt, att några paragrafer i nämnda grundlag stå i strid mot hvarandra, så har jag framställt detta förslag om ändring jemväl af 73 § regeringsformen, och jag hade så mycket mera skäl dertill, som 73 §, sådan den nu är affattad, är mycket svår att tillämpa och måste öfverträdas redan året efter det den skrefs; men då Första Kammaren nu afslagit motionen, skall jag icke göra något yrkande.

Om ändrad lydelse af § 73 regeringsformen.
(Forts.)

Herr Elowson yttrade. Då motionären icke gjort något yrkande, skall jag inskränka mig till att hemställa om bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Efter föredragning vidare af konstitutionsutskottets utlåtande n:o 9, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 42 Riksdagsordningen, i hvilket utlåtande utskottet hemställde, att herr A. V. Ljungmans förutnämnda motion, n:o 7, i föreliggande del icke måtte föranleda till någon Riksdagens åtgärd, anförde:

Herr Ljungman: Äfven denna motion är väckt med hänsyn till det förslag, som jag framställt till ändring i 80 § regeringsformen.

Slutorden i första momentet af riksdagsordningens 42 § äro efter den nuvarande ordalydelsen så otydliga, att ingen kan komma med annat än gissningar angående deras betydelse. Man har gissat, att här skulle afses den lagstiftning, som omnämnas i 80 § regeringsformen, och afser ändring af grunderna för indelningsverket eller införande af »ny eller tillökad rotering», men, såsom vi torde erinra oss, har den hithörande lagen om lindring i rustnings- och roteringsbesvären, när den först stiftades, behandlats af statsutskottet och icke af lagutskottet.

Hvad åter angår den andra sorts krigslag, hvarpå man gissat att ifrågavarande ord skulle syfta, nemligen bevärnings- eller värnpligtslagen, så är bibehållandet i 42 § riksdagsordningen af en bestämmelse om, att denna lag hör »under civil- och kriminallag» och alltså stiftats af Konung och Riksdag gemensamt, icke nödvändig, då dels regeringsformens 80 § enligt det nya, af kammaren godkända förslaget innehåller en tydligare bestämmelse härom, dels punkten i fråga innehåller de orden, att den skall gälla endast för »delar» af krigsförfattningarna, och man deraf möjligen skulle vara berättigad att draga den slutsatsen, att af de lagar, som enligt denna bestämmelse böra hänvisas till lagutskottet, skulle Riksdagen endast ega att bestämma öfver vissa »delar». Jag tror därför, att det hade varit klokt att antingen utsluta dessa ord eller ock omskrifva dem så, att meningen hade blifvit tydlig.

Om ändrad
lydelse af
§ 73 rege-
ringsför-
men.

(Forts.)

Då emellertid Första Kammaren afslagit motionen, skall jag icke göra något yrkande.

Herr Elowson: I sin motion har motionären gjort framställning, att sista stycket af första momentet i 42 § riksdagsordningen måtte helt och hållet utgå. Konstitutionsutskottet har emellertid afstyrkt denna förändring, emedan den enligt dess uppfattning skulle rubba magtfördelningen mellan Kongl. Maj:t och Riksdagen. Sedan emellertid motionären afstått från sitt ursprungliga förslag och i sin reservation blott föreslagit en modifikation af den nuvarande lydelsen, hvilken modifikation endast har formell betydelse, och då jag anser densamma vara af så ringa vikt, att den ej påkallar någon grundlagsändring, så hemställer jag, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 8.

Slutligen föredrogs och bifölls konstitutionsutskottets utlåtande n:o 10, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 54 riksdagsordningen.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr *P. G. Näslund* under 14 dagar från och med den 15 dennes; och

herr *J. O. Domeij* under 14 dagar från och med den 15 dennes.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

n:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

n:o 26, angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit, sedan ansvarsfrihet senast tillerkändes fullmäktige i nämnda kontor;

n:o 27, i anledning af väckt förslag om inköp af den så kallade vestkustbanan; och

n:o 28, i anledning af väckt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag i syfte af statens öfvertagande utaf städernas utgifter för rättskipning, kronouppbörd och exekutionsväsen m. m.;

bankoutskottets memorial n:o 3, med förslag till omröstningsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om bankovinstens användande;

lagutskottets utlåtande n:o 16, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 3 kap. 1 § handelsbalken; samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts betänkande n:o 6, angående herrar Chr. Bülow's och A. Hahn's motioner rörande fattigvårdsinspektion.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag, hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 12,14 på natten.

In fidem

Hj. Nehrman.